สถานการณ์แรงงานข้ามชาติ และการข้ามพรมแดน ในช่วงการระบาดของ โควิด-19

พฤศจิกายน 2564

ผู้เขียน
ศิรดา เขมานิฏฐาไท

สนับสนุนโดย
Humanity United

MIGRANT WORKING GROUP

Migrant Working Group
เครือข่ายองค์กรด้านประชากรข้ามชาติ

บทสรุปผู้บริหาร

สภาพความเป็นอยู่ในที่พักและที่ทำงาน เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้แรงงานข้ามชาติกลายเป็นหนึ่งในคลัสเตอร์หลักของการแพร่ระบาดของโควิดตั้งแต่ช่วงระลอกที่สอง โดยในระลอกที่สอง (20 ธันวาคม 2563 ถึง 31 มีนาคม 2564) มีประชากรสัญชาติเมียนมาติดเชื้อโควิดมากถึงร้อยละ 61.6 ของผู้ติดเชื้อในประเทศไทยทั้งหมด โดยพบชาวเมียนมาติดเชื้อมากที่สุดในจังหวัดสมุทรสาครซึ่งเป็นศูนย์กลางของการระบาดในระลอกที่สอง ส่วนในระลอกที่สาม ระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2564 ถึง 31 ตุลาคม 2564 สัดส่วนของประชากรสัญชาติเมียนมา กัมพูชา และลาวที่ติดเชื้อโควิด มีจำนวนอย่างน้อยร้อยละ 8.3 ของผู้ติดเชื้อทุกสัญชาติในประเทศไทย อย่างไรก็ดีคาดว่าตัวเลขจริงอาจสูงกว่านี้เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับมาไม่ครบถ้วน โดยจังหวัดที่พบแรงงานข้ามชาติติดเชื้อมากที่สุดคือ กรุงเทพฯ สมุทรสาคร สมุทรปราการ ชลบุรี และนนทบุรี

นโยบายของรัฐรับรองให้คนไม่มีสัญชาติไทยสามารถเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข และการรักษาโควิดได้ ไม่ว่ามีสิทธิประกันสุขภาพหรือไม่ อย่างไรก็ดียังคงพบปัญหาในเชิงปฏิบัติ การบริหารทรัพยากรที่ผิดพลาดและอำนาจที่ทับซ้อนกันของระบบราชการ ทำให้บางครั้งหน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการเลือกปฏิบัติบนฐานของสัญชาติ ส่วนการฉีดวัคซีนนั้น ตามข้อมูลระหว่างวันที่ 28 กุมภาพันธ์ – 2 พฤศจิกายน 2564 มีชาวต่างชาติจำนวน 1,294,666 คน ที่ได้รับวัคซีนแล้ว โดยชาวเมียนมา กัมพูชา และลาวได้รับวัคซีนมากสุดในหมู่ประชากรต่างชาติตามลำดับ ซึ่งนโยบายการเข้าถึงวัคซีนของแรงงานข้ามชาตินั้น ทางรัฐกำหนดแนวทางชัดเจนสำหรับแรงงานที่มีสถานะเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายและมีเอกสารประจำตัวบุคคล อย่างไรก็ดีรูปแบบการจัดสรรวัคซีนให้กับแรงงานข้ามชาติก็ขึ้นอยู่กับหน่วยงานในแต่ละท้องถิ่น แรงงานข้ามชาติในแต่ละพื้นที่จึงได้รับโอกาสหรือเจออุปสรรคที่แตกต่างกัน แต่ก็มีหลายกรณีที่แรงงานข้ามชาติได้รับวัคซีนจากการดำเนินการของผู้ประกอบการหรือนายจ้างที่จัดซื้อวัคซีนทางเลือก หรือจองผ่านโรงพยาบาลเอกชน และยังมีบทบาทของภาคประชาสังคม ซึ่งรวมถึง Migrant Working Group ที่พยายามจัดหาวัคซีนให้กับแรงงานข้ามชาติกลุ่มที่ไม่มีเอกสารและผู้ติดตาม เป็นการอุดช่องว่างของแนวนโยบายส่วนกลางที่ยังไม่ได้มีความชัดเจนต่อแรงงานกลุ่มดังกล่าว

แรงงานข้ามชาตินับเป็นกลุ่มที่เปราะบางในทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อมีการแพร่ระบาดของโควิดในประเทศไทยจึงเป็นการซ้ำเติมความเปราะบางดังกล่าว แรงงานจำนวนมากเป็นแรงงานรับจ้างรายวัน จึงไม่สามารถหารายได้ได้อย่างปกติแต่รายจ่ายของพวกเขาไม่ได้ลดลง ส่วนแรงงานในโรงงานขนาดเล็กและกลางมีไม่น้อยที่ต้องโดนตัดเงินเดือนครึ่งหนึ่งหรือโดนพักงาน และถึงแม้เป็นแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายก็ตาม แต่ส่วนใหญ่มักไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคม ทำให้แรงงานข้ามชาติส่วนมากไม่ได้รับเงินเยียวยาใดๆ ส่วนผลกระทบในทางสังคมนั้น แรงงานข้ามชาติมักโดนตีตราและเหมารวมจากคนไทยในพื้นที่ และยังปรากฏการแสดงความคิดเห็นของคนไทยในเชิงลบและรุนแรงต่อแรงงานข้ามชาติในโลกออนไลน์ ภาครัฐเองก็ผลิตซ้ำความเป็นอื่นของแรงงานข้ามชาติ

ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด แรงงานข้ามชาติมักตกเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่โดนควบคุมและจำกัดการเคลื่อนย้าย ไม่ว่าจะเป็นภายในที่พักอาศัย ในสถานประกอบการ หรือระดับใหญ่อย่างนโยบายการห้ามมิให้แรงงานข้ามชาติเดินทางข้ามจังหวัด การดำเนินมาตรการเหล่านี้จึงมีลักษณะของการเลือกปฏิบัติประกอบอยู่ เนื่องจากส่วนมากบังคับใช้เฉพาะกับแรงงานข้ามชาติ แรงงานสัญชาติไทยก็ยังสามารถเดินทางได้

การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติช่วงโควิด รัฐบาลไทยเน้นการผ่อนผันและ Regularisation หรือการทำให้แรงงานลอดรัฐกลายเป็นแรงงานที่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมาย โดยใช้กลไกเฉพาะหน้าดั้งเดิมนั่นคือ มติคณะรัฐมนตรี

ทั้งนี้ นโยบายที่ผ่อนผันสถานะของแรงงานข้ามชาติมี 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ 1. การผ่อนผันแรงงานข้ามชาติที่มีหรือเคยมีสถานะถูกต้องแต่สถานะสิ้นสุดลงด้วยผลทางกฎหมายหรือตกหล่นจากระบบ ได้แก่ มติ ครม. 4 ส.ค.63 มติ ครม. 29 มิ.ย. 64 (ผ่อนผันแรงงานประมง) และ มติ ครม. 13 ก.ค.64 2. การผ่อนผันแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมายหรือไม่มีเอกสารถูกต้อง ได้แก่ มติ ครม. 29 ธ.ค. 63 และมติ ครม. 28 ก.ย. 64 ซึ่งแม้มีนโยบายผ่อนผันสถานะของแรงงานข้ามชาติมาโดยตลอด แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาหลายประการ เช่น แรงงานที่ต้องดำเนินการตรวจสุขภาพไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากสถานการณ์โควิดและบางโรงพยาบาลไม่เปิดให้ตรวจโควิด หรือแรงงานมีปัญหาเรื่องรายได้และติดหนี้สินจึงไม่สามารถจ่ายค่าธรรมเนียม หรือแรงงานไม่สามารถหานายจ้างประจำได้ หรือหาได้ไม่ทัน ในขณะที่การนำเข้าแรงงานตามกลไก MoU นั้นมีการพิจารณาในภายหลังเนื่องจากแรงกดดันของภาคเอกชนที่ต้องการแรงงานในช่วงกลางปี 2564 พบปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่รุนแรงขึ้น กรมการจัดหางานจึงได้สำรวจความต้องการแรงงานจากภาคเอกชน พบว่า มีความต้องการแรงงานข้ามชาติอย่างแน่นอนมากถึง 424,703 ราย ซึ่งกิจการที่ต้องการแรงงานข้ามชาติจำนวนมาก ได้แก่ เกษตรกรรม ปศุสัตว์ งานก่อสร้าง งานบริการเกษตรต่อเนื่อง และอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ส่วนการลักลอบข้ามพรมแดนมีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ชาวเมียนมาที่ข้ามพรมแดนส่วนใหญ่เป็นการข้ามพรมแดนมาจากเมียนมาโดยมีปลายทางเป็นประเทศไทยเพื่อหางานทำหลังจากเศรษฐกิจในเมียนมาถดถอยมากลงไปอีกเพราะรัฐประหาร บวกกับมีความต้องการแรงงานในฝั่งไทยมากขึ้น ในขณะที่พรมแดนไทยยังปิดจึงต้องลักลอบข้ามแดนโดยอาศัยนายหน้าหรือผู้นำพา ซึ่งมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 15,000 ถึง 25,000 บาท ทั้งนี้ พบผู้ข้ามแดนชาวเมียนมาเป็นกลุ่มเล็กๆ ไม่เกิน 20 คน ในช่วงเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม 2564 ก่อนที่จะขยายเป็นจำนวนต่อกลุ่มไม่เกิน 50 คนในช่วงเดือนสิงหาคมและกันยายน 2564 และในเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน 2564 พบกลุ่มที่มีขนาดใหญ่เกินกว่า 100 คน อย่างไรก็ดีแรงงานเมียนมาจำนวนไม่น้อยที่มีลักษณะก้ำกึ่งกับความเป็นผู้ลี้ภัยเนื่องจากเหตุที่ผลักดันให้เขาออกจากประเทศก็ไม่อาจพ้นจากสาเหตุเชิงโครงสร้างทางการเมืองในประเทศเมียนมาที่มีความย่ำแย่ลงหลังรัฐประหาร ขณะเดียวกันรัฐไทยไม่ได้มีช่องทางสำหรับผู้ลี้ภัย นอกจากนี้ยังมีบางส่วนที่เป็นการข้ามแดนจากเมียนมาเพื่อใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านไปทำงานในประเทศมาเลเซีย หรือบางส่วนก็เป็นการเดินทางจากมาเลเซียผ่านไทยเพื่อกลับเมียนมา

ส่วนชาวกัมพูชาที่ข้ามแดนมี 2 ประเภทหลัก คือ 1. ชาวกัมพูชาที่เดินทางออกจากไทยกลับกัมพูชา เนื่องจากนโยบายการห้ามการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติข้ามพื้นที่ภายในประเทศไทย ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม 2564 พบว่ามีสองกลุ่มหลักที่ลักลอบกลับบ้านเกิดตัวเอง ได้แก่ กลุ่มที่มาจากแคมป์คนงานในกรุงเทพฯ และ กลุ่มที่มาจากตลาดโรงเกลือ 2. ชาวกัมพูชาที่เดินทางจากกัมพูชาเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งโดยทั่วไปจำนวนผู้ข้ามแดนต่อกลุ่มก็มีตั้งแต่กลุ่มเล็กๆ 8 คน ไปจนถึงประมาณ 20-40 คน และในช่วงปลายเดือนตุลาคมมีจำนวนสูงสุดมากกว่า 100 คน

การลักลอบข้ามแดนยังพบในหมู่คนไทยด้วยเช่นกัน ทั้งการเดินทางเข้ามาไทยหลังจากที่ธุรกิจบันเทิงบริเวณชายแดนในประเทศเพื่อนบ้านปิดตัวลงจากโควิด หรือการลักลอบเดินทางออกจากประเทศไทยไปชายแดนประเทศเพื่อนบ้านเพื่อทำงานการพนันออนไลน์

สารบัญ

สถานการณ์การติดเชื้อโควิดในประชากรสามสัญชาติ 6

การเข้าถึงบริการสาธารณสุข 24

ผลกระทบของโควิดต่อแรงงานข้ามชาติในเชิงเศรษฐกิจและสังคม 26

มาตรการเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโควิดของแรงงานข้ามชาติ 30

การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติช่วงโควิด 36

การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดน 50

การทำงานของประเทศต้นทาง 68

1 สถานการณ์การติดเชื้อโควิด ในประชากรสามสัญชาติ

แรงงานข้ามชาติเริ่มเป็นคลัสเตอร์หลักในการระบาดของโควิด ในช่วงระลอกที่สองของประเทศไทย สาเหตุหลักจากสภาพที่พักอาศัยและสถานที่ทำงานที่แออัด สาเหตุที่ประกอบกันอีกประการคือ แรงงานข้ามชาติเข้าไม่ถึงอุปกรณ์ในการป้องกันโรคที่มีประสิทธิภาพ เพราะอุปกรณ์ดังกล่าวต้องเสียค่าใช้จ่ายในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้

ด้านสภาพที่พัก

โดยทั่วไปแล้วแรงงานข้ามชาติมักจะเช่าห้องพักร่วมกับแรงงานที่ทำในกะอื่นและสลับกันอาศัยในห้องพักเพื่อลดค่าใช้จ่าย แต่เมื่อมีสถานการณ์โควิด ทำให้มีแรงงานจำนวนมากที่ต้องกักตัวบ้าง หรือหางานทำไม่ได้บ้าง จึงต้องอาศัยอย่างแออัดอยู่ร่วมกันในห้อง ไม่สามารถสร้างระยะห่างได้ ผู้ที่มีความเสี่ยงต่ำก็ต้องอาศัยร่วมกับผู้ที่เสี่ยงสูง นอกจากนี้ที่พักของแรงงานข้ามชาติบางแห่งก็เป็นห้องน้ำ หรือห้องอาบน้ำรวมบางแห่งขาดสุขอนามัยในการกำจัดขยะ

ด้านสถานที่ทำงาน

แรงงานข้ามชาติมักต้องทำงานใกล้ชิดกันเป็นกลุ่มใหญ่ ในระลอกที่สองสถานที่ทำงานหลักที่พบคือในตลาดสด ส่วนในระลอกที่สามซึ่งมีการแพร่ระบาดของโควิดทั้งประเทศนั้น ในช่วงแรกก็พบว่ามีจำนวนการติดเชื้อของแรงงานข้ามชาติในโรงงานต่างๆพุ่งสูงขึ้น โดยเฉพาะที่แม่สอด กาญจนบุรี และภูเก็ต ซึ่งพบการติดเชื้อในกลุ่มแรงงานเมียนมาที่ทำงานในตลาดสด โรงงาน และเรือประมง ก่อนที่จะพบการระบาดของโควิดในโรงงานในจังหวัดใหญ่ๆ ในเวลาต่อมา

ระลอกที่หนึ่ง

ในการแพร่ระบาดของโควิดระลอกที่หนึ่ง ซึ่งคือช่วงเวลานับตั้งแต่เดือนมกราคม 2563 ถึงวันที่ 19 ธันวาคม 2563 นั้น ประเทศไทยมีจำนวนผู้ติดเชื้อน้อย เป็นจำนวน 4,331 ราย โดยพบประชากรสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชา ติดเชื้อจำนวนประมาณร้อยละ 2 ของผู้ติดเชื้อในประเทศไทยทั้งหมด และมีจำนวนดังนี้

***ตาราง**: จำนวนประชากรสามสัญชาติที่ติดเชื้อโควิด ตามรายงานของทางการไทยในระหว่างเดือนมกราคม 2563 ถึง 19 ธันวาคม 2563 (ระลอกที่หนึ่ง)*

เมียนมา	ลาว	กัมพูชา	รวม
81	3	3	87

(ในข้อมูลไม่มีการระบุสัญชาติของผู้ติดเชื้อจำนวน 30 ราย)

สำหรับผู้เสียชีวิตนั้น ในระลอกหนึ่งยังไม่พบข้อมูลที่ระบุถึงสัญชาติของผู้เสียชีวิต ส่วนจังหวัดที่พบประชากรชาวเมียนมา ลาว และกัมพูชาติดเชื้อโควิดมากที่สุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สงขลา ตาก ตามลำดับ

ระลอกที่สอง

ระลอกที่สองเริ่มต้นอย่างเป็นทางการในวันที่ 20 ธันวาคม 2563 จากการรายงานผู้ติดเชื้อจำนวนหลายร้อยรายในคลัสเตอร์แรงงานชาวเมียนมาที่สมุทรสาคร ทำให้แรงงานข้ามชาติกลายเป็นจุดศูนย์กลางของการติดตามและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโควิด และพบจำนวนผู้ติดเชื้อชาวเมียนมาในอัตราที่สูงที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 61.6 ของผู้ติดเชื้อในประเทศไทยทั้งหมดในระลอกที่สอง (จำนวน 24,532 ราย) ส่วนสัดส่วนของประชากรทั้งสามสัญชาติที่ติดเชื้อคิดเป็นร้อยละ 62.9 และมีจำนวนดังนี้

***ตาราง**: จำนวนประชากรสามสัญชาติที่ติดเชื้อโควิด ตามรายงานของทางการไทยในระหว่างวันที่ 20 ธันวาคม 2563 ถึง 31 มีนาคม 2564 (ระลอกที่สอง)*

เมียนมา	ลาว	กัมพูชา	รวม
15,110	**97**	**226**	**15,423**

(ในข้อมูลไม่มีการระบุสัญชาติของผู้ติดเชื้อจำนวน 530 ราย)

สำหรับผู้เสียชีวิตในระลอกที่สอง ในรายงานพบชาวเมียนมาที่เสียชีวิต 1 ราย

ส่วนในแง่ของจังหวัดที่พบผู้ติดเชื้อที่เป็นประชากรจากสามสัญชาติจำนวนมากนั้น พบชาวเมียนมาติดเชื้อมากที่สุดในจังหวัด สมุทรสาครซึ่งเป็นศูนย์กลางของการระบาดในระลอกที่สอง ตามมาด้วยกรุงเทพมหานครและปทุมธานี ในขณะที่ชาวกัมพูชาและลาวมีจำนวนผู้ติดเชื้อไม่มากนัก โดยพบในกรุงเทพมหานครเป็นหลัก ทั้งนี้ยอดการติดเชื้อที่มีจำนวนมากจากจังหวัดสมุทรสาครและปทุมธานีนั้นเกิดจากการคัดกรองเชิงรุกของทางการไทยเป็นหลัก

***ตาราง**: จังหวัดที่พบผู้ติดเชื้อโควิดชาวเมียนมาจำนวนมากระหว่างวันที่ 20 ธันวาคม 2563 ถึง 31 มีนาคม 2564*

อันดับ	จังหวัด	จำนวนผู้ติดเชื้อชาวเมียนมา
1	สมุทรสาคร	14,046
2	กรุงเทพมหานคร	496
3	ปทุมธานี	309
4	ตาก	168

***ตาราง**: จังหวัดที่พบผู้ติดเชื้อโควิดชาวกัมพูชามากที่สุด 3 อันดับแรก ระหว่างวันที่ 20 ธันวาคม 2563 ถึง 31 มีนาคม 2564*

อันดับ	จังหวัด	จำนวนผู้ติดเชื้อชาวกัมพูชา
1	กรุงเทพมหานคร	48
2	ชลบุรี	47
3	สมุทรปราการ	31

***ตาราง**: จังหวัดที่พบผู้ติดเชื้อโควิดชาวลาวมากที่สุด 3 อันดับแรก ระหว่างวันที่ 20 ธันวาคม 2563 ถึง 31 มีนาคม 2564*

อันดับ	จังหวัด	จำนวนผู้ติดเชื้อชาวลาว
1	กรุงเทพมหานคร	47
2	ปทุมธานี	19
3	นนทบุรี	12

ระลอกที่สามจนถึงปัจจุบัน

ระลอกที่สามนั้นทางการไทยเริ่มนับจากวันที่ 1 เมษายน 2564 เป็นต้นมา ซึ่งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิดในประเทศไทยนั้นรุนแรงและเกิดขึ้นในทุกกลุ่มประชากร โดยระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2564 ถึง 31 ตุลาคม 2564 พบผู้ติดเชื้อทุกสัญชาติจำนวนมากถึง 1,883,161 ราย ในจำนวนเหล่านี้เป็นประชากรสัญชาติเมียนมา ลาวและกัมพูชา เป็นจำนวนอย่างน้อย 156,264 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.3 อย่างไรก็ดีคาดว่าตัวเลขจริงอาจสูงกว่านี้เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับมาไม่ครบถ้วน

***ตาราง**: จำนวนประชากรสามสัญชาติที่ติดเชื้อโควิด ตามรายงานของทางการไทยในระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2564 ถึง 31 ตุลาคม 2564*

เดือน	เมียนมา	ลาว	กัมพูชา	รวม	(ข้อมูลที่ไม่ระบุสัญชาติ)
เมษายน	347	150	68	565	(2,734)
พฤษภาคม	11,396	1,153	2,623	15,172	(8,574)
มิถุนายน	17,595	990	3,924	22,509	(5,011)
กรกฎาคม	23,426	1,396	5,563	30,385	(40,182)
สิงหาคม	28,869	1,674	9,232	39,775	(53,084)
กันยายน	22,475	1,249	7,292	31,016	(30,179)
ตุลาคม	11,614	670	4,558	16,842	(27,834)
รวม	**115,722**	**7,282**	**33,260**	**156,264**	**(167,598)**

***กราฟ:** จำนวนประชากรสามสัญชาติที่ติดเชื้อโควิด ตามรายงานของทางการไทยในระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2564 ถึง 31 ตุลาคม 2564*

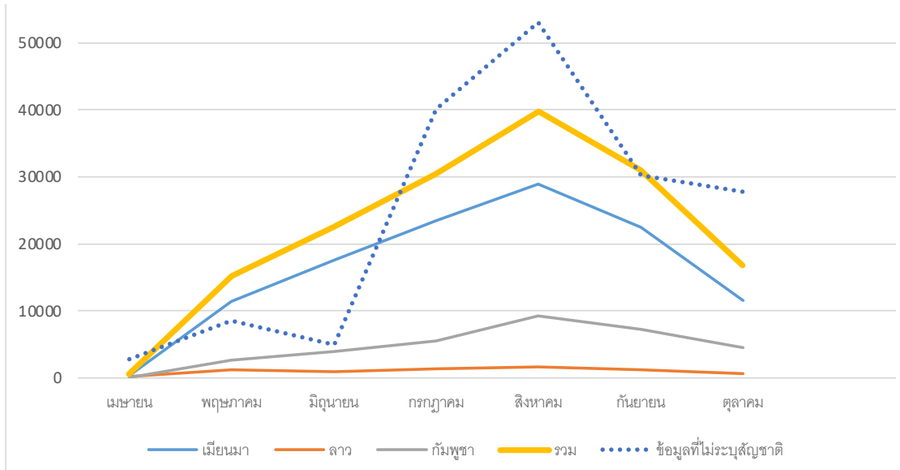

ส่วนจำนวนผู้เสียชีวิตจากโควิดที่เป็นชาวเมียนมา ลาว และกัมพูชาในช่วงวันที่ 1 เมษายน – 31 ตุลาคม 2564 มีจำนวนรวม 401 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.1 ของจำนวนผู้เสียชีวิตจากโควิดทั้งหมดในประเทศไทย โดยแจกแจงในแต่ละเดือนดังต่อไปนี้

ตาราง: *จำนวนผู้เสียชีวิตจากโควิดตามรายงานของทางการไทย ในระหว่างวันที่ 1 เมษายน 2564 ถึง 31 ตุลาคม 2564*

เดือน	เมียนมา	ลาว	กัมพูชา	รวม	(จำนวนผู้เสียชีวิตทุกสัญชาติในไทย)
เมษายน	(ไม่พบข้อมูล)				(109)
พฤษภาคม	(ไม่พบข้อมูล)				(828)
มิถุนายน	7	3	1	11	(992)
กรกฎาคม	39	5	7	51	(2,834)
สิงหาคม	156	2	14	172	(6,732)
กันยายน	88	4	16	108	(5,138)
ตุลาคม	49	0	10	59	(2,478)
รวม	**339**	**14**	**48**	**401**	**(19,111)**

กราฟ: *จำนวนผู้เสียชีวิตจากโควิดตามรายงานของทางการไทยในเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม 2564*

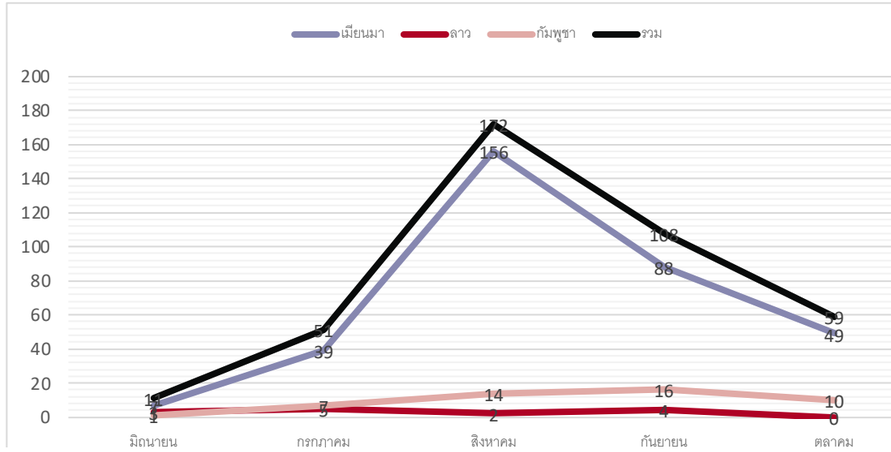

หญิงตั้งครรภ์เป็นอีกหนึ่งกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อและเสียชีวิต โดยในระหว่างวันที่ 1 เมษายน-11 สิงหาคม 2564 จากหญิงตั้งครรภ์ติดเชื้อทั้งหมด 185 คน เป็นชาวเมียนมาร้อยละ 16 ชาวกัมพูชาร้อยละ 4 และชาวลาวร้อยละ 2 ส่วนจำนวนหญิงตั้งครรภ์ที่เสียชีวิตจากโควิดนั้น ทั้งประเทศมี 29 คน โดยเป็นชาวเมียนมาร้อยละ 14 และชาวลาวร้อยละ 3

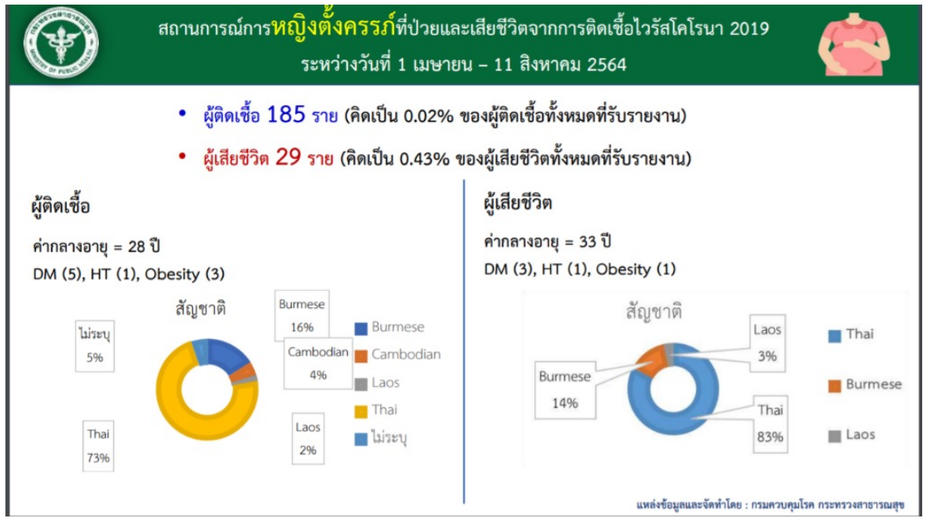

ทั้งนี้จังหวัดที่พบผู้ติดเชื้อโควิดสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชา มากที่สุดระหว่างวันที่ 1 เมษายน- 31ตุลาคม 2564 เท่าที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ได้แก่จังหวัดทั้ง 10 จังหวัด ดังต่อไปนี้[1]

- กรุงเทพมหานคร
- สมุทรสาคร
- สมุทรปราการ
- ชลบุรี
- นนทบุรี
- ปทุมธานี
- เพชรบุรี
- ระยอง
- นครปฐม
- ตาก

1 ทั้งนี้มีข้อมูลอีกเป็นจำนวน 167,598 รายที่ไม่ได้ระบุสัญชาติ ทำให้ข้อมูลที่ปรากฏนี้อาจมีความคลาดเคลื่อน

ข้อมูลผู้ติดเชื้อสามสัญชาติ

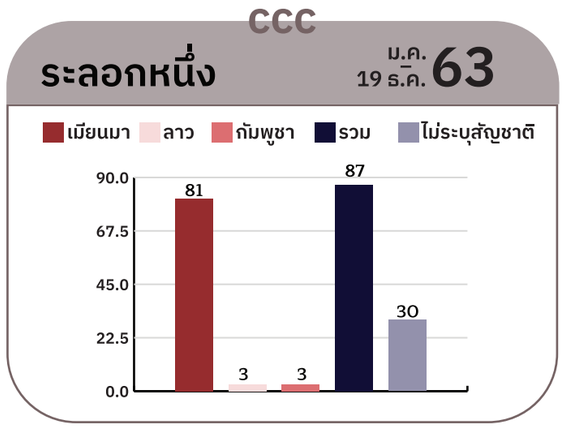

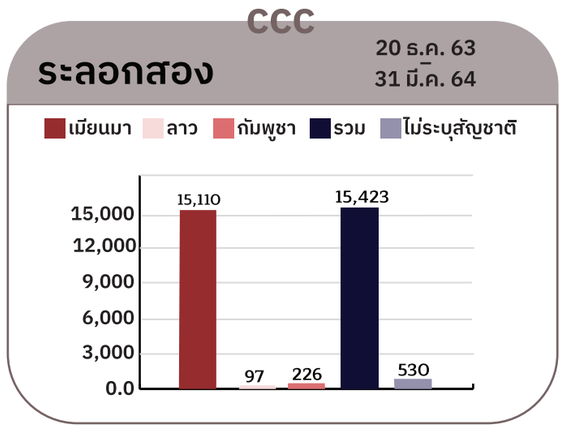

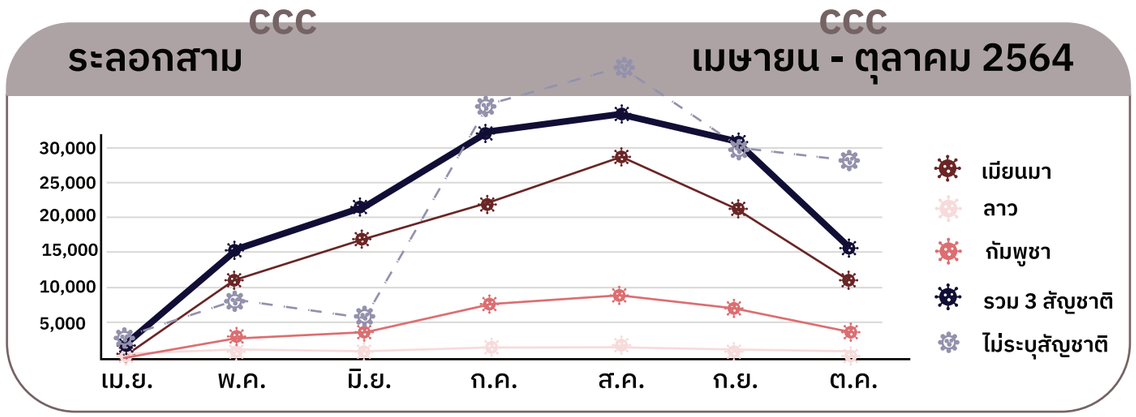

10 จังหวัดที่มีผู้ติดเชื้อสามสัญชาติมากที่สุดใน เมษายน - ตุลาคม 2564

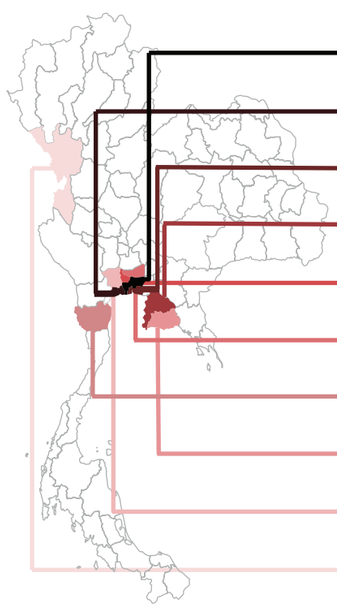

	ชาวเมียนมา	ชาวลาว	ชาวกัมพูชา	รวมผู้ติดเชื้อสามสัญชาติ
1 กรุงเทพฯ	16,607	3,212	3,712	23,531
2 สมุทรสาคร	20,320	376	426	21,122
3 สมุทรปราการ	11,994	615	4,542	17,151
4 ชลบุรี	4,586	732	4,330	9,648
5 นนทบุรี	5,455	508	1,601	7,564
6 ปทุมธานี	4,383	273	2,085	6,741
7 เพชรบุรี	6,471	46	99	6,616
8 ระยอง	2,332	194	3,683	6,209
9 นครปฐม	5,389	193	251	5,833
10 ตาก	5,493	4	65	5,562

* ผู้ติดเชื้อ 167,598 ราย ไม่ระบุสัญชาติ

2 การเข้าถึงบริการสาธารณสุข

เนื่องจากแรงงานข้ามชาติเป็นกลุ่มเสี่ยงหลักของการแพร่ระบาดของโควิดสำหรับรัฐไทย ในทางนโยบายส่วนใหญ่จึงให้สิทธิแรงงานข้ามชาติในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับโควิดได้ ทั้งการตรวจคัดกรอง การตรวจหาเชื้อ และการรักษาไม่ว่ามีหรือไม่มีประกันสุขภาพ อย่างไรก็ดียังคงพบปัญหาในเชิงปฏิบัติ เนื่องจากเมื่อมีระบาดของโรคอย่างรุนแรง ทำให้ทรัพยากรไม่เพียงพอ การบริหารทรัพยากรที่ผิดพลาดและอำนาจที่ทับซ้อนกันของระบบราชการทำให้บางครั้งหน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการเลือกปฏิบัติบนฐานของสัญชาติ ในบางครั้งเจ้าหน้าที่หน้างานมีความไม่เข้าใจหรือไม่มั่นใจว่าสามารถให้บริการแรงงานข้ามชาติได้หรือไม่ในเมื่อคนไทยยังเข้าถึงการตรวจได้ไม่ครบ

อุปสรรคอื่นๆ ในเข้าถึงบริการสาธารณสุข ได้แก่ อุปสรรคทางภาษาที่ทำให้แรงงานข้ามชาติไม่สามารถสื่อสารกับเจ้าหน้าที่และไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แรงงานที่ไม่มีเอกสารถูกต้องก็ไม่กล้าเข้ารับบริการทางสาธารณสุขเพราะกลัวโดนจับกุม ส่วนแรงงานข้ามชาติที่มีเอกสารถูกต้อง ก็ยังคงมีความไม่มั่นใจในการขอรับบริการจากหน่วยงานรัฐ

นอกจากนี้แรงงานข้ามชาติบางส่วนเลี่ยงการตรวจหาเชื้อหรือปกปิดข้อมูลความเสี่ยง เนื่องจากปัญหาเรื่องรายได้และการขาดเงินเยียวยาชดเชย

นโยบายการตรวจคัดกรอง

• ระลอกที่สอง

การตรวจเชิงรุกในแรงงานข้ามชาติเป็นมาตรการที่หน่วยงานรัฐเริ่มทำในช่วงการระบาดระลอกที่ 2 โดยในวันที่ 21 ธันวาคม 2563 ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) กระทรวงมหาดไทยสั่งการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดเน้นการตรวจคัดกรองแรงงานเมียนมาอย่างเข้มงวด ตรวจสอบสถานประกอบการทุกแห่งและให้ตรวจหาเชื้อโรคโดยการสุ่มตรวจ และในกรุงเทพฯ ก็มีการจัดเจ้าหน้าที่ตรวจเชิงรุกในแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในตลาดสด แคมป์คนงานและไซต์งานก่อสร้าง ต่อมาในช่วงต้นเดือนมกราคมทางกระทรวงแรงงานจึงมีมาตรการตรวจคัดกรองแรงงานในสถานประกอบการในพื้นที่ควบคุมสูงสุด ทั้งแรงงานไทยและแรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ประกันตนสามารถรับบริการทางการแพทย์เชิงรุกได้

ในเบื้องต้นแรงงานที่มีสิทธิประกันสุขภาพสามารถรับการตรวจและรักษากับโรงพยาบาลที่ลงทะเบียนไว้ ส่วนคนที่ไม่มีสิทธิประกันสุขภาพไม่สามารถเข้าถึงการตรวจฟรี ต่อมาเมื่อเข้าสู่ช่วงระลอกที่สองที่สมุทรสาคร แรกเริ่มมีปัญหาที่แรงงานที่ไม่มีใบอนุญาตไม่สามารถเข้าถึงการตรวจคัดกรองในเชิงปฏิบัติได้ เนื่องจากเกินโควต้าที่กำหนดไว้โดยทางการ จนมีการผลักดันจากหลายส่วนทำให้แรงงานข้ามชาติสามารถเข้าถึงการตรวจได้ทุกคน ส่วนในโรงงานใหญ่ หน่วยงานระดับจังหวัดมีบริการตรวจและมีโรงพยาบาลสนามตั้งอยู่ภายใน ซึ่งผู้ประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย

• **ระลอกที่สาม**

ในเชิงนโยบาย แรงงานข้ามชาติที่ไม่มีสิทธิประกันสุขภาพและมีความเสี่ยงสูง สามารถรับการตรวจหาเชื้อโดยไม่มีค่าใช้จ่ายและเข้าสู่กระบวนการรักษาได้ ตามหนังสือเวียนของกระทรวงสาธารณสุขในวันที่ 23 เมษายน 2564 มีเนื้อหาให้สถานพยาบาลสามารถเบิกค่าตรวจคัดกรองโควิดสำหรับคนต่างชาติที่ไม่มีสิทธิรักษาพยาบาล และตามมติ ครม. 25 พฤษภาคม 2564 มีการเสนองบประมาณเพื่อให้แรงงานข้ามชาติและบุคคลไร้สัญชาติที่เป็นผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้

ส่วนกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานก็มีคำสั่งในวันที่ 24 มิถุนายน 2564 เพื่อคัดกรองแรงงานข้ามชาติในกิจการที่มีความเสี่ยงและอยู่ในพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวดโดยได้มอบหมายหน้าที่ให้กับสำนักงานจัดหางานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 1-10 สำนักจัดหางานจังหวัดปทุมธานี นนทบุรี และ สมุทรปราการ สำรวจจำนวนแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ที่รับผิดชอบ และในส่วนของบริการตรวจหาเชื้อโควิดนั้น การตรวจคัดกรองโควิด-19 เชิงรุกของกระทรวงแรงงาน ณ สนามกีฬาไทยญี่ปุ่น-ดินแดง ได้บริการตรวจให้แรงงานข้ามชาติด้วย

ทั้งนี้ในวันที่ 5 กรกฎาคม กลับพบหนังสือของกรมการจัดหางาน เรื่อง แจ้งยกเลิกโครงการให้ความช่วยเหลือคนต่างด้าวด้านสาธารณสุข ซึ่งเป็นการสั่งยกเลิกการตรวจโควิด-19 เชิงรุกในกลุ่มแรงงานจากประเทศกัมพูชา ลาว และเมียนมา โดยอธิบดีกรมการจัดหางานได้ชี้แจงด้วยเหตุผล 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. ปัญหาเชิงทรัพยากร เนื่องจากโรงพยาบาลประสบปัญหาขาดแคลนอุปกรณ์สาธารณสุข และ 2. ปัญหาอำนาจทับซ้อนกับกรุงเทพมหานคร การตรวจคัดกรองเชิงรุกในพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวดเป็นอำนาจของคณะกรรมการโรคติดต่อกรุงเทพมหานครที่ต้องให้ความเห็นชอบ

นโยบายการรักษา

นโยบายรัฐบาลรับรองให้คนไม่มีสัญชาติไทยสามารถเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข และการรักษาโควิดได้ แรงงานข้ามชาติไม่ว่ามีสิทธิประกันสุขภาพหรือไม่ ล้วนมีสิทธิเข้าถึงการรักษา ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม 2564 กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายให้ส่งแรงงานข้ามชาติที่ติดเชื้อโควิดกลุ่มสีเหลืองไปยังศูนย์แรกรับและส่งต่อที่นิมิบุตร หรือสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี

ในส่วนของค่าใช้จ่ายตามหนังสือแจ้งเวียนกระทรวงสาธารณสุขลงวันที่ 19 มิถุนายน 2564 ระบุว่าแรงงานข้ามชาติที่มีบัตรสุขภาพสามารถเบิกจ่ายตามสิทธิ ส่วนแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีสิทธิประกันสุขภาพใดๆ หรือบุคคลที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียน หน่วยบริการภาครัฐสามารถเบิกจ่ายจากกรมควบคุมโรคได้สำหรับการรักษาตัวแบบ Home Isolation หรือ Community Isolation ทางกระทรวงสาธารณสุขได้มีแจ้งเวียน การขอรับค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาแบบ Home Isolation และการแยกกักในชุมชน Community Isolation สำหรับผู้ไร้สิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โรคโควิด 19

> “งดรับแรงงานต่างด้าว”

(Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)) เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2564 ให้แรงงานข้ามชาติที่ไม่มีหลักประกันสุขภาพสามารถเข้ารับการในการดูแลรักษาแบบ Home Isolation และการแยกกักในชุมชน Community Isolation ได้เช่นเดียวกับการรักษาในสถานพยาบาล

อย่างไรก็ตาม มีรายงานการเลือกปฏิบัติการปฏิเสธผู้ป่วยบนฐานของสัญชาติ เช่นในกรณีเมื่อปลายเดือนมิถุนายน ศูนย์แรกรับและส่งต่อของกระทรวงสาธารณสุขมีป้าย “งดรับแรงงานต่างด้าว” ติดไว้ด้านหน้าศูนย์ฯ ต่อมามีคำชี้แจงจากศูนย์ฯว่าติดป้ายนั้นเพราะมักมีนายจ้างมาปล่อยแรงงานไว้ข้างหน้าสถานที่โดยไม่ได้ติดต่อไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้ แม้ว่าศูนย์ฯดังกล่าวจะรับดูแลผู้ป่วยที่เป็นแรงงานข้ามชาติเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว (สถิติวันที่ 30 กันยายน 2564 ในจำนวนผู้ป่วยที่ใช้บริการศูนย์ฯทั้งหมด 12,696 ราย เป็นชาวต่างชาติจำนวน 3,246 ราย) แต่การติดป้ายดังกล่าวก็ทำให้เกิดข้อกังวลต่อการใช้สัญชาติมาตัดสินในการลำดับผู้รับบริการ

การฉีดวัคซีน

ตามข้อมูลระหว่างวันที่ 28 กุมภาพันธ์ – 2 พฤศจิกายน 2564 มีชาวต่างชาติจำนวน 1,294,666 คน ที่ได้รับวัคซีนแล้วอย่างน้อย 1 เข็ม นับเป็น 26.5 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรต่างชาติในประเทศไทย โดยชาวเมียนมา กัมพูชา และลาวได้รับวัคซีนมากสุดในหมู่ประชากรต่างชาติตามลำดับ

ตาราง: จำนวนสะสมของประชากรสามสัญชาติที่ได้รับวัคซีนอย่างน้อยหนึ่งเข็ม

	30 ก.ค.	26 ส.ค.	21 ก.ย.	23 ต.ค.	2 พ.ย.
เมียนมา	140,577	218,247	390,614	650,955	755,489
กัมพูชา	25,414	52,897	105,525	185,155	223,201
ลาว	16,039	28,705	60,167	98,130	115,927
จำนวนรวมสามสัญชาติ	**182,030**	**299,849**	**556,306**	**934,240**	**1,094,617**
จำนวนรวมต่างชาติที่ได้รับวัคซีนทั้งหมด	280,075	436,445	723,592	1,122,986	1,294,666

การเข้าถึงวัคซีนของแรงงานข้ามชาติ ในช่วงแรกมีไม่เพียงพอเนื่องจากการบริหารจัดการวัคซีนภาพรวมทั้งประเทศก็มีปัญหาเช่นกัน เมื่อวัคซีนยังกระจายไม่ทั่วถึงแม้แต่ในหมู่คนไทยก็ทำให้แรงงานข้ามชาติเข้าถึงวัคซีนได้ยากขึ้นโดยเฉพาะแรงงานที่ไม่มีเอกสารประจำตัว นอกจากนี้การดำเนินการกระจายวัคซีนมักขึ้นอยู่กับระดับจังหวัดหรือแม้แต่หน่วยงานในระดับท้องถิ่น นโยบายวัคซีนสำหรับแรงงานข้ามชาติในแต่ละท้องถิ่นจึงมีความแตกต่างกัน

• แนวนโยบายของรัฐบาล

นโยบายการเข้าถึงวัคซีนของแรงงานข้ามชาตินั้น ทางรัฐกำหนดแนวทางชัดเจนสำหรับแรงงานที่มีสถานะเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายและมีเอกสารประจำตัวบุคคล ในเดือนสิงหาคม 2564 กรมการจัดหางานระบุว่าแรงงานที่มีใบอนุญาตทำงานถูกต้อง จะได้รับวัคซีนป้องกันโควิดได้ทุกคน โดยมีกระทรวงสาธารณสุขจัดสรรจำนวนวัคซีนร่วมกับสำนักงานประกันสังคม

ช่องทางในการเข้าถึงวัคซีนสำหรับแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายได้แก่ ประกันสังคมสำหรับแรงงานที่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา33, ช่องทาง “หมอพร้อม”สำหรับแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีประกันสังคม และเว็บไซต์กระทรวงการต่างประเทศ expatvac.consular.go.th แต่เว็บไซต์นี้ไม่ได้ครอบคลุมแรงงานข้ามชาติที่ถือวีซ่าประเภท Non-LA ต่อมาในช่วงเดือนตุลาคมมีแอพพลิเคชั่น “Vaccine บางซื่อ” ที่ชาวต่างชาติสามารถลงทะเบียนได้เพิ่มเติม

เมื่อวัคซีนเริ่มมีเพียงพอต่อประชากรทั้งประเทศ ศบค. (ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019) ก็ได้มีมติเกี่ยวกับเป้าหมายในการฉีดวัคซีนภายในเดือนตุลาคม 2564 ว่าจะต้องครอบคลุมประชากรทั้งหมด ซึ่งรวมทั้งคนไทยและต่างชาติ อย่างน้อยร้อยละ 50 ทุกจังหวัด และในร่างของแผนการจัดสรรวัคซีนในเดือนพฤศจิกายน 2564 จำนวนทั้งหมด 25 ล้านโดสนั้น รัฐบาลกำหนดให้กลุ่ม “ประชากรต่างด้าว” เป็นหนึ่งในเป้าหมาย โดยกลุ่มประชากรต่างชาตินี้จะได้รับการจัดสรร 2 ล้านโดส คิดเป็นร้อยละ 8 ของวัคซีนทั้งหมดในเดือนพฤศจิกายน

โดยในที่ประชุม ศบค.วันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 ได้รับทราบแนวทางจัดสรรวัคซีนคงเหลือของแต่ละจังหวัดเพื่อจัดสรรให้แรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายและแรงงานข้ามชาติที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนตามที่กรมควบคุมโรคอนุมัติ โดยมีข้อเสนอให้ระมัดระวังในเรื่องการสื่อสาร ไม่ให้การจัดสรรวัคซีนเป็นแรงจูงใจให้แรงงานข้ามชาติลักลอบเข้าเมืองมาเพื่อรับวัคซีน

อย่างไรก็ดี ในแนวนโยบายส่วนกลางยังไม่ได้มีความชัดเจนเกี่ยวกับแรงงานกลุ่มที่ไม่มีเอกสารและผู้ติดตาม ซึ่งการอุดช่องว่างในส่วนนี้จะอยู่ที่ระดับท้องถิ่น หรือองค์กรภาคประชาสังคมแทน

ส่วนระบบการจองนั้น สำหรับแรงงานที่เป็นผู้ประกันตนต้องอาศัยนายจ้างเป็นคนจองให้ ซึ่งอาจมีโอกาสตกหล่น และการจองวัคซีนยังไม่มีภาษาของแรงงานข้ามชาติในระบบจึงทำให้ยังขาดความสะดวกในการเข้าถึง

• การจัดการในระดับท้องถิ่น

จากการบริหารจัดการวัคซีนภาพรวมของประเทศไทยที่ให้อำนาจการจัดสรรและการดำเนินการขึ้นอยู่กับหน่วยงานรัฐระดับจังหวัดหรือท้องถิ่น รูปแบบนี้ส่งผลต่อการจัดสรรวัคซีนให้กับแรงงานข้ามชาติไปด้วย แรงงานข้ามชาติในแต่ละพื้นที่จึงได้รับโอกาสหรือเจออุปสรรคที่แตกต่างกัน แรงงานข้ามชาติเริ่มได้รับวัคซีนในวงกว้างในเดือนกรกฎาคม 2564 ในช่วงนั้นแรงงานที่จะได้รับวัคซีนได้แก่

- 1 -	- 2 -	- 3 -
แรงงานที่ทำงานอยู่ใน "พื้นที่เสี่ยงสูง" และเป็นกลุ่มเสี่ยงสูง	**แรงงานที่ทำงานในพื้นที่ที่เตรียมเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ**	**แรงงานข้ามชาติที่มีนายจ้างในพื้นที่อื่นๆ**
ซึ่งหน่วยงานในพื้นที่นั้นมักมีระบบการฉีดเชิงรุก เช่น แรงงานข้ามชาติในแคมป์คนงานในพื้นที่กรุงเทพฯ	มีการเปิดให้ลงทะเบียนจองวัคซีน อย่างไรก็ดีแม้พื้นที่ที่มีเป้าหมายเหมือนกัน แต่วิธีการดำเนินการต่อแรงงานข้ามชาติก็แตกต่างกัน กรณีเช่น จังหวัดภูเก็ตที่มีโครงการ Phuket Sandbox ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2564 ได้จัดสรรวัคซีนป้องกันโควิดให้กับประชากรในพื้นที่ทุกกลุ่มรวมถึงแรงงานข้ามชาติทั้งที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย ในขณะที่เกาะพะงันก็เตรียมเปิดเกาะในวันที่ 15 กรกฎาคม 2564 ก็มีการฉีดวัคซีนให้กับกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายและมีเอกสารประจำตัว	อย่างเช่นในจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ก็มีการสำรวจความต้องการรับวัคซีนของแรงงานข้ามชาติและชาวต่างชาติทุกกลุ่มกับผู้ประกอบการตั้งแต่ต้นเดือนกรกฎาคม 2564

ส่วนประชากรข้ามชาติที่ไม่ใช่แรงงานที่มีนายจ้างประจำ การได้รับการจัดสรรวัคซีนก็มีความแตกต่างไปถึงระดับอำเภอ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ถือบัตรสีชมพูที่ไม่ใช่แรงงานข้ามชาติและอาศัยในอำเภอฝางในเดือนสิงหาคม 2564 ก็พบว่าพวกเขาไม่สามารถลงทะเบียนจองวัคซีนกับหน่วยงานในท้องถิ่นได้ ในขณะที่อำเภอใกล้เคียงนั้นผู้ที่ถือบัตรสีชมพูได้รับการจัดสรรโดยหน่วยงานท้องถิ่นอย่างแน่นอนแล้ว

ต่อมาในช่วงเดือนกันยายนเป็นต้นมา จึงพบวิธีการดำเนินการของหน่วยงานในระดับท้องถิ่นที่เปิดให้ประชากรข้ามชาติเข้าถึงวัคซีนในวงกว้างมากยิ่งขึ้น เช่น

- กรุงเทพฯ แรงงานข้ามชาติที่มีประกันสังคมสามารถฉีดได้ในช่วงต้นเดือนที่ศูนย์ฉีด 4 ศูนย์ในกรุงเทพฯ ส่วนผู้ที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน และผู้มีบัตรสีชมพูสามารถลงทะเบียนกับโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

- จังหวัดสมุทรสาคร ในเดือนกันยายนมีโครงการ "สาครBOX" ซึ่งจัดสรรวัคซีนให้แรงงานข้ามชาติ 3 กลุ่มแรก คือ 1. แรงงานในโรงงานที่ทำ Factory Accommodation Isolation 2.แรงงานในแคมป์ก่อสร้าง และ 3. แรงงานที่เข้าร่วมในโครงการตลาดสดสุขใจไร้โควิด ส่วนแรงงานต่างชาติในกลุ่มอื่นๆ จะได้วัคซีนในภายหลัง ซึ่งต่อมาโรงพยาบาลสมุทรสาครเปิดลงทะเบียนให้แรงงานข้ามชาติโดยต้องมีนายจ้างหรือผู้แทนนายจ้างพาแรงงานไปฉีดด้วยตนเอง ทั้งนี้แรงงานต้องมีบัตรสีชมพูพร้อมพาสปอร์ต สำหรับเด็กอายุ 12-18 ปี ในช่วงเดือนตุลาคมเริ่มมีการประชาสัมพันธ์ให้เด็กที่อยู่ในจังหวัดทุกคนรวมถึงเด็กต่างสัญชาติสามารถลงทะเบียนรับไฟเซอร์ได้

- จังหวัดนนทบุรี มีโครงการ "Nont ASEAN" จัดฉีดวัคซีนโควิดสำหรับชาวเมียนมา ลาว กัมพูชา ที่ทำงานในจังหวัดนนทบุรี โดยฉีดที่ตลาดบางใหญ่ในวันที่ 20-22 กันยายน 2564 นอกจากนี้เทศบาลเมืองบางบัวทองยังมีการเชิญชวนแรงงานที่ถูกกฎหมายและผลตรวจ ATK เป็นลบเข้ารับวัคซีนได้จนถึง 17 กันยายน และในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2564 โครงการ "นนท์พร้อม" ของจังหวัดการเปิดลงทะเบียนให้คนไม่จำกัดเชื้อชาติและที่พักอาศัยจำนวน 10,000 คน

- เทศบาลนครหาดใหญ่ ช่วงปลายเดือนตุลาคม 2564 มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มีอายุ 12 ปีขึ้นไปทุกคนเข้ารับวัคซีน ซึ่งชาวต่างชาติที่ทำงานหรืออาศัยในเทศบาลนครมีสิทธิรับวัคซีนเช่นกันโดยต้องมีสำเนาทะเบียนบ้านเช่าให้เจ้าของบ้านรับรองในกรณีที่อาศัย ส่วนแรงงานข้ามชาติต้องมีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรสีชมพู พร้อมกับหนังสือจดทะเบียนบริษัทของผู้ประกอบการและหนังสือรับรองการทำงาน

- บ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการเปิดวอล์คอินสำหรับแรงงานข้ามชาติที่มีเอกสารสามารถฉีดวัคซีนได้เลยในช่วง 27-28 กันยายน 2564

- จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพบการแพร่ระบาดของโควิดสูงขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายน ทางการจึงให้แรงงานข้ามชาติในพื้นที่เฝ้าระวังสูงสุดสามารถเข้ารับวัคซีนได้ทุกคน โดยต้องมีนายจ้างหรือสถานประกอบการช่วยดำเนินการ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แรงงานข้ามชาติและประชากรข้ามชาติที่มีเอกสารประจำตัวสามารถเข้าถึงการฉีดวัคซีนในระดับท้องถิ่นได้ และในบางพื้นที่ก็มีการกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานประกอบการหรือนายจ้าง แต่ประชากรข้ามชาติที่ยังมีปัญหาทางสถานะส่วนมากยังพบข้อจำกัดในการใช้โควต้าของหน่วยงานรัฐ

อย่างไรก็ดีบางท้องถิ่นที่มีการเปิดให้ฉีดอย่างไม่จำกัดสัญชาติ ก็ปรากฏมีรายงานการเลือกปฏิบัติที่ท้องถิ่นแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ โดยแรงงานข้ามชาติที่ไปลงทะเบียนไว้ก่อนกลับไม่ได้คิวฉีด กลับกลายเป็นว่าคนสัญชาติไทยแม้จะได้คิวทีหลังก็จะได้รับวัคซีนก่อน

• การดำเนินการโดยภาคธุรกิจ

ผู้ประกอบการ หอการค้าไทย หรือสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้เรียกร้องให้มีการกระจายวัคซีนต่อแรงงานไทยและแรงงานข้ามชาติมาโดยตลอด ทั้งนี้ในทางปฏิบัติ ก็มีหลายรูปแบบ เช่น

1. ผู้ประกอบการหรือนายจ้างก็ใช้วิธีการจัดซื้อ “วัคซีนทางเลือก” ผ่านหน่วยงานรัฐที่ดำเนินการซื้อได้ตามกฎหมาย เช่น นายจ้างเรือประมงสมุทรสาครร่วมกับสมาคมการประมงสมุทรสาครรวบรวมเงินส่วนตัวจัดซื้อวัคซีนซิโนฟาร์มให้ลูกเรือแรงงานข้ามชาติ 800 คนในสมุทรสาคร โดยเริ่มฉีดเข็มแรกตั้งแต่วันที่ 28 กันยายน 2564

2. นายจ้างหรือสถานประกอบการจองให้แรงงานข้ามชาติผ่านโรงพยาบาลเอกชน ซึ่งช่องทางนี้แรงงานต้องมีเอกสารประจำตัวหรือหนังสือเดินทาง

3. ใช้ช่องทางพิเศษที่เป็นความร่วมมือของภาคเอกชนในพื้นที่ เช่น กรณีในช่วงระหว่างวันที่ 17-19 สิงหาคม ที่ชาวเมียนมาในพื้นที่ ต.แม่สอด และ ต.ท่าสายลวด จ.ตาก ประมาณ 500 คน ได้รับการฉีดวัคซีนซิโนฟาร์มเข็มแรก จากความร่วมมือของหอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมจังหวัด และมูลนิธิต่างๆ

4. ความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการและหน่วยงานรัฐ เช่น ในช่วงต้นเดือนกันยายนกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารเปิดลงทะเบียนให้ลูกจ้างทั้งคนไทยและต่างชาติรับวัคซีนที่ศูนย์ฯบางซื่อ

• การดำเนินการโดยภาคประชาสังคม

เนื่องจากประชากรข้ามชาติที่มีปัญหาทางสถานะมีข้อจำกัดอย่างมากในการเข้าถึงวัคซีน ช่องว่างตรงนี้จึงเป็นบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมที่ร่วมมือกันประสานงานกับหน่วยงานทางสาธารณสุขในการจัดสรรวัคซีนเป็นการเฉพาะ

อย่างเช่นในกรุงเทพฯ มีความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมกับสภากาชาดไทยในในช่วงเดือนตุลาคม 2564 โดยทางสำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์สภากาชาดไทยร่วมกับ Migrant Working Group ได้ค้นหากลุ่มแรงงานข้ามชาติและกลุ่มคนไร้สัญชาติ ที่ยังไม่เคยได้รับวัคซีนเนื่องจากอาจติดขัดเรื่องระเบียบและกฎหมาย และจัดตั้งหน่วยให้บริการฉีดวัคซีนที่ได้รับบริจาคมาให้กับกลุ่มคนเหล่านี้ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดที่อาจจะเกิดขึ้นอีกในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ

ส่วนที่แม่สอดก็มีความร่วมมือของภาคประชาสังคมกับหน่วยงานสาธารณสุขในท้องถิ่น หรืออย่างที่เชียงใหม่ก็มีการขอโควต้าพิเศษผ่านทางหน่วยงานสาธารณสุขในท้องถิ่นเช่นกัน ซึ่งทางหน่วยงานนั้นก็จัดสรรวัคซีนให้แม้กับกลุ่มคนที่ไม่มีเอกสารทางกฎหมายของไทย แต่ทางหน่วยงานก็ขอดูเอกสารประจำตัวที่ออกโดยทางการเมียนมาเพื่อดูอายุของผู้รับวัคซีน

การเข้าถึงวัคซีนป้องกันโควิดของประชากร 3 สัญชาติ

จำนวนสะสมของประชากรสามสัญชาติที่ได้รับวัคซีนอย่างน้อยหนึ่งเข็ม

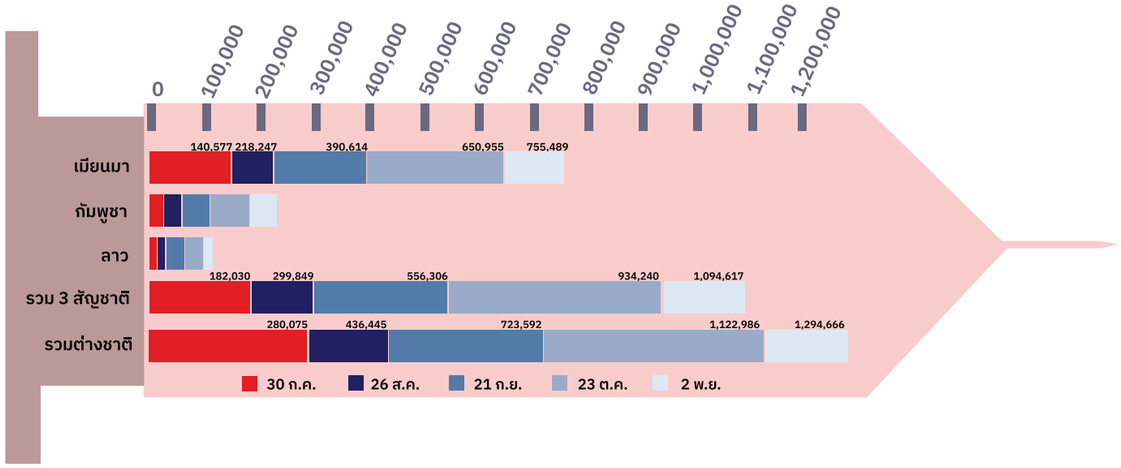

ช่องทางการเข้าถึงวัคซีน

โดยรัฐบาล

มีช่องทางสำหรับแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมาย
แต่ขาดความชัดเจนในกลุ่มที่ไม่มีเอกสารและผู้ติดตาม

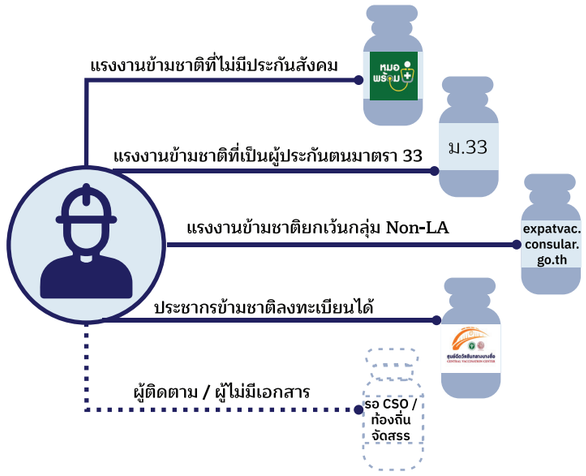

โดยท้องถิ่น

เข้าถึงได้แต่อาจมีข้อกำหนดหรือเงื่อนไขที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

โดยภาคประชาสังคม

ประสานหน่วยงานด้านสาธารณสุขเพื่อจัดสรรวัคซีนเป็นการเฉพาะให้กับประชากรข้ามชาติที่มีปัญหาด้านสถานะ

โดยภาคธุรกิจ

นายจ้างใช้วิธีการจัดซื้อ "วัคซีนทางเลือก"

นายจ้างจองให้ผ่านโรงพยาบาลเอกชน

ความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการและหน่วยงานรัฐ

ใช้ช่องทางพิเศษที่เป็นความร่วมมือของภาคเอกชนในพื้นที่
เช่น ความร่วมมือของหอการค้าจังหวัด

3 ผลกระทบของโควิดต่อแรงงานข้ามชาติในเชิงเศรษฐกิจและสังคม

แรงงานข้ามชาตินับเป็นกลุ่มที่เปราะบางในทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อมีการแพร่ระบาดของโควิดในประเทศไทยจึงเป็นการซ้ำเติมความเปราะบางดังกล่าว และยังมีปัญหาใหม่ๆที่เกี่ยวเนื่องทั้งจากการระบาดของโรคและจากนโยบายของรัฐ

ผลกระทบต่อการทำงานและรายได้

การแพร่ระบาดของโควิดทำให้เศรษฐกิจชะลอตัวลง ทำให้ปริมาณงาน วันทำงาน ชั่วโมงทำงานลดลงหรือบางรายก็ถูกเลิกจ้างไป แรงงานข้ามชาติจึงขาดรายได้ที่มั่นคง ไม่ว่าจะเป็นภาคอุตสาหกรรมหรือบริการใดๆต่างก็ตาม ต่างก็ได้รับกระทบทั้งสิ้น

แรงงานที่อยู่ในภาคบริการ ในร้านอาหาร ตลาด หรือร้านค้า ส่วนมากเป็นแรงงานรับจ้างรายวัน และมีจำนวนไม่น้อยที่เปลี่ยนนายจ้างไปเรื่อยๆ การที่นายจ้างต้องปิดตัวชั่วคราวเพราะกลัวโรคระบาดหรือเพราะนโยบายของทางการ ก็ยิ่งเพิ่มความไม่แน่นอนการทำงานและรายได้ของแรงงานข้ามชาติ บางวันก็ไม่มีงาน นายจ้างมักโทรแจ้งเป็นรายวัน กรณีที่แย่ที่สุดคือแรงงานบางคนต้องเดินเลิกจ้างทั้งจากการที่นายจ้างลดจำนวนลูกจ้าง หรือจากการที่นายจ้างปิดกิจการ แต่มีบางกรณีที่สถานการณ์ดีกว่า เพราะใช้วิธีพักอาศัยกับนายจ้าง หรือนายจ้างคอยให้ความช่วยเหลือเรื่องอาหาร ส่วนโรงงานนั้น บางครั้งต้องปิดทำการชั่วคราว เมื่อมีผู้ป่วยโควิดหรือเมื่อมีมาตรการจากทางการในพื้นที่ สำหรับโรงงานขนาดเล็กและกลาง มีไม่น้อยที่นายจ้างต้องตัดเงินเดือนครึ่งหนึ่งหรือพักงานไปเลย ในขณะที่โรงงานขนาดใหญ่ก็ไม่สามารถมีโอทีให้แรงงานได้

ในขณะที่รายได้ของแรงงานลดลง แต่รายจ่ายของพวกเขากลับเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้น มีกรณีที่แรงงานต้องกักตัวในที่พักที่นายจ้างจัดไว้และต้องจ่ายค่าที่พักกักตัวเองนั้น แรงงานต้องเสียเงินค่าเช่า 2 ที่และยังต้องเสียค่าของอุปโภคบริโภคในบริเวณที่กักตัวซึ่งมีราคาสูงกว่าภายนอก แรงงานไม่มีทางเลือกเนื่องจากไม่อยากถูกเลิกจ้างหากไม่ทำตามที่นายจ้างต้องการ

การเข้าถึงสวัสดิการ

เมื่อแรงงานต้องกักตัวช่วงที่มีความเสี่ยงสูง พวกเขาไม่ได้รับการเยียวยาหรือเงินชดเชยรายได้จากที่ทำงาน การสนับสนุนเรื่องที่พักและอาหารก็มีน้อย ส่วนแรงงานข้ามชาติในภาคก่อสร้างที่เป็นแรงงานลักษณะเหมา ก็ไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิแรงงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน

นอกจากนี้ในช่วงที่แรงงานต้องกักตัวหรือช่วงที่ขาดงานขาดรายได้ มักพบกรณีที่อาหารและน้ำดื่มไม่เพียงพอในช่วงกักตัว ขาดสิ่งของอุปโภคและบริโภคพื้นฐาน ที่พักของแรงงานก็มีความแออัดและขาดสุขอนามัย
ส่วนมาตรการจ่ายเงินเยียวยาให้แก่แรงงานที่ว่างงานตามนโยบายของรัฐนั้น เงินเยียวยาจะให้เฉพาะกับผู้ประกันตนมาตรา 33 ที่จ่ายเงินสมทบมาไม่น้อยกว่า 6 เดือน โดยแรงงานจะได้รับค่าจ้างร้อยละ 50 หากเป็นแรงงานข้ามชาติก็ไม่ได้เงินเยียวยาสมทบ 2,000 บาทตามที่แรงงานไทยได้

แต่ในความเป็นจริงแม้แรงงานข้ามชาติเป็นแรงงานที่ถูกกฎหมาย มีใบอนุญาตทำงาน แต่ส่วนใหญ่มักไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคม ทำให้แรงงานข้ามชาติส่วนมากไม่ได้รับเงินเยียวยาใดๆ

ผลกระทบทางสังคม

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนองค์กร Help Without Frontiers พบว่าโควิดส่งผลกระทบต่อเด็กที่เป็นผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติในด้านการศึกษาอย่างมาก เมื่อศูนย์การเรียนรู้ต้องปิดตัวลงเนื่องจากโควิด ในระยะแรกครูยังสามารถลงไปสอนในชุมชนได้ แต่ครูก็ไปไม่ทั่วถึงและไม่สามารถสอนเด็กกลุ่มเดียวทุกวัน แต่เมื่อระบาดหนัก เด็กต้องเรียนออนไลน์ แต่เนื่องจากเด็กยังขาดอุปกรณ์การเรียนจึงต้องใช้วิธีการรวมกลุ่มใช้อุปกรณ์เดียวกัน นอกจากนี้เมื่อครอบครัวขาดรายได้จากสถานการณ์โควิด ทำให้เด็กต้องช่วยพ่อแม่ทำงานหารายได้ และขาดเรียนมากขึ้น ซึ่ง 2 ปีที่ผ่านมามีอัตราของเด็กที่ไม่ศึกษาต่อเพิ่มขึ้นร้อยละ 15[2] นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์องค์กร MAP Foundation ก็พบว่านอกจากเด็กๆต้องผลัดกันใช้เครื่องมือสื่อสารเครื่องเดียวเพื่อเรียนออนไลน์แล้ว พอเด็กเรียนออนไลน์ที่บ้านพ่อแม่ก็ไม่สามารถไปทำงานได้ทั้งคู่ ต้องผลัดกันมาดูแล

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นอีกผลกระทบหนึ่งที่พบ เมื่อแรงงานข้ามชาติตกงาน ไม่มีงานหรือเป็นหนี้ และมีความเครียดก็มีแนวโน้มที่จะเกิดความรุนแรงในครอบครัว เจ้าหน้าที่จาก MAP Foundation เล่าว่าพบกรณีที่แรงงานข้ามชาติผู้หญิงโดนทำร้ายจากสามีเพิ่มขึ้นมากในช่วงโควิด

การถูกตีตราจากคนไทยเป็นสิ่งที่พบได้ทั่วไป ตัวแทนองค์กร Help Without Frontiers อธิบายว่าคนไทยในพื้นที่มักตีตราและเหมารวมคนเมียนมาว่าติดโควิด และมักกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ อย่างเช่น เวลาเด็กเมียนมาไปร้านขายยา คนขายก็ไม่ขายให้ หรือบางครั้งแค่ไม่ใส่หน้ากากตอนยืนอยู่หน้าบ้านก็โดนเจ้าหน้าที่จับปรับ หรือมีกรณีที่พอมีคนเมียนมาไม่กี่คนเป็นโควิด ก็กักตัวคนเมียนมาในชุมชนเดียวกันทุกคนไว้ในสถานที่เดียวกัน

2 นอกจากนี้รัฐประหารในเมียนมายังส่งผลต่ออนาคตทางการศึกษาของเด็กเมียนมาในพื้นที่แม่สอด เนื่องจากที่ศูนย์การเรียนรู้มีทั้งการจัดหลักสูตรการสอนที่สามารถให้เด็กสอบเทียบในเมียนมาได้ และหลักสูตรที่เป็น กศน.ของเมียนมา แต่เมื่อมีรัฐประหารก็ทำให้มีความไม่แน่นอนว่าเด็กจะได้วุฒิหรือไม่

การผลิตซ้ำความเป็นอื่น

ในช่วงระลอกที่หนึ่งพบกรณีที่ภาครัฐที่ผลิตซ้ำความเป็นอื่นของแรงงานข้ามชาติ เพื่อประโยชน์ต่อเรื่องการสร้างความเชื่อมั่นต่อการบริหารจัดการของรัฐในเรื่องโควิด โดยการแบ่งแยกว่าผู้ติดเชื้อที่พบมีเฉพาะคนต่างชาติที่อยู่ภายในศูนย์กักกันคนเข้าเมือง ไม่พบคนไทยที่ติดเชื้อ รวมถึงการใช้น้ำเสียงที่ดีใจ เพื่อตอกย้ำว่าคนไทยคือผู้ที่บริสุทธิ์ ปราศจากโควิด ในขณะที่ชาวต่างชาติเป็นผู้นำเข้าโควิด ดังเช่นโพสต์ในเพจทางการของศบค. (ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019) ในวันที่ 25 เมษายน 2563 (รูปที่ 1) และ วันที่ 4 พฤษภาคม 2563 (รูปที่ 2)

ส่วนในช่วงระลอกที่สอง ซึ่งแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาเป็นคลัสเตอร์หลักของการระบาด ภาครัฐได้เน้นย้ำภาพของความเป็น “การระบาดระลอกใหม่” ซึ่งมีความหมายว่าการติดเชื้อของแรงงานข้ามชาติไม่ได้เชื่อมโยงกับการระบาดในระลอกที่หนึ่ง

นอกจากนี้สื่อก็ยังร่วมผลิตซ้ำความเป็นอื่นผ่านวาทกรรมการเปรียบเปรยว่าชาวเมียนมาเป็นเสมือนข้าศึกที่นำภัยความมั่นคง (โรคโควิด) เข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งตัวอย่างของพาดหัวข่าวที่พบในช่วงนั้น เช่น
“ศึกพม่าล้อมกรุงศรีฯ 14 เดือนก่อนตีแตก ปัจจุบันหมื่นเดียวคนไทยรับส่งถึงที่”
“ห่วงศึกโควิดพม่ารุกตีไทย”
“ชี้โควิดพม่าประชิดเมืองหลวงแล้ว”
ในขณะเดียวกันก็พบความคิดเห็นของคนไทยในเชิงลบและรุนแรงจำนวนมาก ซึ่งมีลักษณะที่เหมารวมและแสดงความรังเกียจแรงงานข้ามชาติอย่างโจ่งแจ้งในโลกออนไลน์

ระลอกที่หนึ่ง

1

2

ระลอกที่สอง

4 มาตรการเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโควิดของแรงงานข้ามชาติ

ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด แรงงานข้ามชาติมักตกเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่โดนควบคุมและจำกัดการเคลื่อนย้าย ไม่ว่าจะเป็นภายในที่พักอาศัย ในสถานประกอบการ หรือระดับใหญ่อย่างนโยบายการห้ามมิให้แรงงานข้ามชาติเดินทางข้ามจังหวัด การดำเนินมาตรการเหล่านี้จึงมีลักษณะของการเลือกปฏิบัติประกอบอยู่ เนื่องจากส่วนมากบังคับใช้เฉพาะกับแรงงานข้ามชาติ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการ Bubble and Seal หรือมาตรการไม่ให้ลูกเรือประมงต่างชาติขึ้นฝั่ง

เมื่อเริ่มพบคลัสเตอร์แรงงานข้ามชาติที่ติดเชื้อในวันที่ 19 ธันวาคม 2563 สมุทรสาครก็ประกาศมาตรการทันที 1. ปิดตลาดกุ้งและหอพักศรีเมือง 2. ปิดร้านอาหาร สถานบันเทิง 3. ห้ามแรงงานข้ามชาติออกนอกจังหวัด 4. ทำ Bubble and Seal และลดมาตรการลงในวันที่ 1 มีนาคม 2564

การควบคุมในที่พักและสถานประกอบการ

เมื่อเริ่มพบคลัสเตอร์แรงงานข้ามชาติที่ติดเชื้อในวันที่ 19 ธันวาคม 2563 สมุทรสาครก็ประกาศมาตรการปิดตลาดกุ้งและหอพักศรีเมืองซึ่งแรงงานข้ามชาติอาศัยอยู่ทันที อีกทั้งมีลวดหนามกั้นทางเข้าออก หลังจากนั้นจึงมีมาตรการในลักษณะคล้ายๆ กันในพื้นที่ที่พบการแพร่ระบาดของโควิดในแรงงานข้ามชาติ ตัวอย่างเช่น การสั่งปิดอาคารคอนโดสีชมพู 7 ชั้น และตลาดกลางบางใหญ่ที่อำเภอบางใหญ่ในวันที่ 30 ธันวาคม 2563 หรือกรณีที่ระยองตอนกลางเดือนกรกฎาคม 2564 ที่มีทหารและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองถือปืนยาวเพื่อคุมทางเข้าออกของหอพักวังบูรพาแมนชั่นอำเภอปลวกแดงซึ่งแรงงานเมียนมาอาศัยอยู่

มาตรการที่ใช้เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโควิดจากสถานประกอบการมีหลายรูปแบบดังนี้

การสั่งปิดสถานประกอบการ	ทางการระดับจังหวัดมักมีคำสั่งการให้หยุดดำเนินกิจการ เมื่อสถานประกอบการนั้นมีผู้ติดเชื้อจำนวนมาก มาตรการนี้พบมากที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
การสั่งปิดแคมป์คนงาน	แคมป์คนงานเป็นหนึ่งในสถานที่หลักที่ทางการและหน่วยงานความมั่นคงเข้าไปควบคุมพื้นที่ และจำกัดการเคลื่อนไหวของแรงงานข้ามชาติ มาตรการนี้ถูกใช้ในกรุงเทพมหานครตั้งแต่ระลอกที่ 2 และเข้มข้นในระลอกที่ 3
Bubble and Seal	Bubble คือการให้สถานประกอบการจัดการการเดินทางของแรงงานเพื่อจำกัดให้แรงงานอยู่ได้แค่ที่พักและที่ทำงาน แรงงานไม่สามารถแวะสถานที่ไหนได้ทั้งสิ้น Seal คือ การให้แรงงานพักอาศัยในที่ทำงานหรือที่พักที่จัดในที่ทำงานเท่านั้น นโยบายนี้เริ่มต้นที่จังหวัดสมุทรสาครในระลอกที่ 2 ส่วนในระลอกที่ 3 ก็ใช้ในหลายพื้นที่ เช่น อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และจังหวัดภูเก็ต
Factory Isolation	การให้โรงงานกลายเป็นสถานที่แยกกักพนักงานที่ติดเชื้อ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ติดเชื้อที่ไม่มีอาการ ไม่ใช่ผู้สูงอายุ และไม่มีกลุ่มเสี่ยง
Factory Quarantine	การให้โรงงานกลายเป็นสถานที่กักตัวสำหรับพนักงาน โดยมีเป้าหมายหลักคือกักตัวพนักงานที่เป็นผู้สัมผัสเสี่ยงสูง
Community Isolation	เมื่อสถานประกอบการขนาดเล็กไม่สามารถเป็นที่กักตัวได้ จึงต้องใช้มาตรการแยกกักผู้ติดเชื้อร่วมกับชุมชนในพื้นที่นั้นๆ
Factory Accommodation Isolation	เป็นโมเดลที่ริเริ่มโดยจังหวัดสมุทรสาครในช่วงที่วัคซีนยังไม่เพียงพอ มาตรการนี้คือการให้สถานประกอบการจัดตั้งโรงพยาบาลสนามในโรงงานที่มีพนักงานตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป หรือมีกำลังเครื่องจักร 50 แรงม้าขึ้นไป โดยโรงพยาบาลสนามต้องมีเตียงไม่น้อยกว่า 10% ของพนักงานทั้งหมด
มาตรการอื่นๆ	จังหวัดภูเก็ตออกขั้นตอนและมาตรการจำนวนมากเพื่อคัดกรองแรงงานจากเรือประมงไม่ให้นำโควิดมาสู่พื้นที่ฝั่ง

มาตรการการห้ามเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ

มาตรการการห้ามเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ นับเป็นมาตรการที่เจาะจงมายังแรงงานข้ามชาติอย่างชัดเจนที่สุด และเป็นมาตรการที่มีลักษณะของการเลือกปฏิบัติบนฐานของสัญชาติเนื่องจากแรงงานสัญชาติไทยก็ยังสามารถเดินทางได้ และเพื่อดำเนินมาตรการนี้ หน่วยงานความมั่นคงและตำรวจจึงมีการตั้งด่านคัดกรองแรงงานข้ามชาติไม่ให้เดินทางข้ามเขตจังหวัด

มาตรการการห้ามแรงงานข้ามชาติเข้าและออกจากพื้นที่ของการระบาดเริ่มต้นในระลอกที่ 2 โดยมีประกาศจากกระทรวงแรงงาน และในจังหวัดสมุทรสาครที่ประกาศไม่ให้แรงงานข้ามชาติออกนอกพื้นที่จังหวัด ส่วนคนไทยสามารถเข้า-ออกได้เมื่อแจ้งเจ้าหน้าที่แล้ว เมื่อสถานการณ์โควิดดีขึ้นจึงเริ่มมีการผ่อนคล้ายมาตรการ โดยมีการอนุโลมให้กับการเคลื่อนย้ายแรงงานเพื่อการทำงานหรือการประมง แต่ต้องต้องขออนุญาตกับทางการและผ่านขั้นตอนหลายอย่าง เช่นเดียวกับจังหวัดกาญจนบุรีที่มีข้อปฏิบัติหลายขั้นตอนหากต้องการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายและทำงานก่อสร้างหรือบริการขนส่งสินค้าข้ามจังหวัด ส่วนจังหวัดระยองก็มีมาตรการห้ามเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติที่ประกาศในเดือนธันวาคม 2563 เช่นกัน

ในช่วงของการระบาดระลอกที่ 3 หน่วยงานรัฐส่วนกลางได้เริ่มกำหนดมาตรการห้ามเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ และควบคุมการเดินทางของแรงงานข้ามชาติ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2564 โดยเริ่มจากการคุมเข้มในกรุงเทพฯ นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลา

มาตรการในรูปแบบเดียวกันยังพบในจังหวัดต่างๆ ดังต่อไปนี้

จังหวัดตาก

อำเภอแม่สอดเริ่มมีโควิดระบาดอย่างหนักในเดือนกรกฎาคม 2564 ทำให้จังหวัดตากมีคำสั่งควบคุมการเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติและบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน โดยห้ามคนกลุ่มเหล่านี้ออกจากเคหสถานช่วงเวลา 20.00-04.00น. ยกเว้นคนที่ต้องทำงานในช่วงเวลานั้น ห้ามเคลื่อนย้ายข้ามตำบล เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งยวดและได้รับอนุญาตจากนายอำเภอ และห้ามการเข้าออกพื้นที่ชุมชนแรงงานเมียนมา ทั้งนี้คำสั่งลักษณะดังกล่าวเริ่มในพื้นที่อำเภอแม่สอด ก่อนจะขยายให้มีผลในพื้นที่ อ.พบพระ อ.แม่ระมาด และ อ.ท่าสองยาง ด้วยและมีการต่ออายุประกาศออกไปอีก

จังหวัดภูเก็ต

มีคำสั่งห้ามแรงงานข้ามชาติเดินทางเข้า – ออกในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตในทุกช่องทางในปลายเดือนกรกฎาคม 2564 และคำสั่งดังกล่าวยังคงมีต่อไปในเดือนกันยายนและตุลาคม ยกเว้นการเคลื่อนย้ายและการเดินทางออกจากจังหวัดเพื่อการทำงานหรือการตรวจสุขภาพ หรือตามคำสั่งของทางราชการ

จังหวัดชุมพร

ในวันที่ 29 กรกฎาคม 2564 มีคำสั่งเคอร์ฟิวห้ามแรงงานต่างชาติออกจากเคหสถานในช่วงเวลา 20.00-04.00น.ยกเว้นเจ็บป่วยหรือทำงานตามกะและต้องมีเอกสารจากนายจ้างติดตัว

จังหวัดจันทบุรี

มีนโยบายห้ามแรงงานข้ามชาติเดินทางมาจากจังหวัดอื่น และหากต้องการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติภาคการเกษตรภายในจังหวัดต้องขออนุญาตให้ถูกต้องตามขั้นตอน[3]

3 ในวันที่ 1 สิงหาคม พบกรณีที่มีแรงงานชาวกัมพูชาจำนวน 37 คน เป็นหญิง 6 คนชาย 31 คน กางเต็นท์พักในล้งผลไม้ที่อำเภอท่าใหม่ หลังจากเก็บผลไม้ในพื้นที่อำเภอท่าใหม่แล้ว นายจ้างต้องการจะเคลื่อนย้ายให้ไปทำงานต่อในอำเภอโป่งน้ำร้อน แต่ไม่สามารถผ่านด่านความมั่นคงได้

ปัญหาในทางปฏิบัติ

มาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติพบปัญหาหลายประการในทางปฏิบัติ เช่น

- เมื่อแรงงานต้องเข้ากักตัวหรืออยู่ในโครงการ Factory Sandbox หรือ Bubble and Seal ลูกหลานหรือผู้ติดตามของแรงงานอาจไม่มีคนดูแล ทำให้ในบางกรณีต้องมีแรงงานที่เป็นผู้ใหญ่ในครอบครัวคนใดคนหนึ่งต้องยอมหยุดงานเพื่อดูแลเด็กๆ ส่งผลกระทบต่อทำให้ครอบครัวเสียรายได้เพิ่มเติมอีกต่อหนึ่ง

- ที่พักกักตัวที่ถูกควบคุมโดยรัฐนั้น ภาระของการจัดหาอาหารและเครื่องอุปโภคบริโภคตกอยู่กับผู้ประกอบการ ในขณะที่ผู้ประกอบการเองก็เป็นผู้ได้ผลกระทบทางเศรษฐกิจเช่นกัน ปัญหานี้ส่งผลต่อเนื่องให้การจัดสรรอาหารและเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นไปอย่างจำกัด

- แรงงานที่ถูกกักตัวจำนวนมากได้รับแจกข้าวและอาหารสดไม่เพียงพอ ที่พักแออัด ห้องน้ำไม่เพียงพอ

- มาตรการ Bubble and Seal บังคับให้แรงงานต้องซื้ออาหารที่ขายภายในโรงงานเท่านั้น ซึ่งทำให้ทั้งเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมและไม่มีทางเลือกในเรื่องอาหาร

- มาตรการมีลักษณะของการเลือกปฏิบัติ ในสถานประกอบการเดียวกัน ลูกจ้างชาวไทยมักไม่ได้ถูกบังคับในแบบที่ลูกจ้างต่างชาติโดน

- ในหลายครั้ง มาตรการมีลักษณะของการไม่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่นการมีลวดหนามกั้น หรือการบังคับให้อยู่บนเรือประมงไม่ให้เข้ามาพักในฝั่ง

- จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของ MAP Foundation พบว่านโยบายการห้ามเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ ไม่ได้สะท้อนภาพความเป็นจริงที่บางครั้งประชากรข้ามชาติก็มีครอบครัวอยู่ในต่างจังหวัด ทำให้ต้องไกลจากครอบครัวและมีผลกระทบทางจิตใจ และบางครั้งประชากรข้ามชาติที่ถือบัตรพื้นที่สูงจะเดินทางเพื่อต่อใบขออนุญาตหรือต่อใบขับขี่ที่พื้นที่ของตัวเองก็ลำบาก

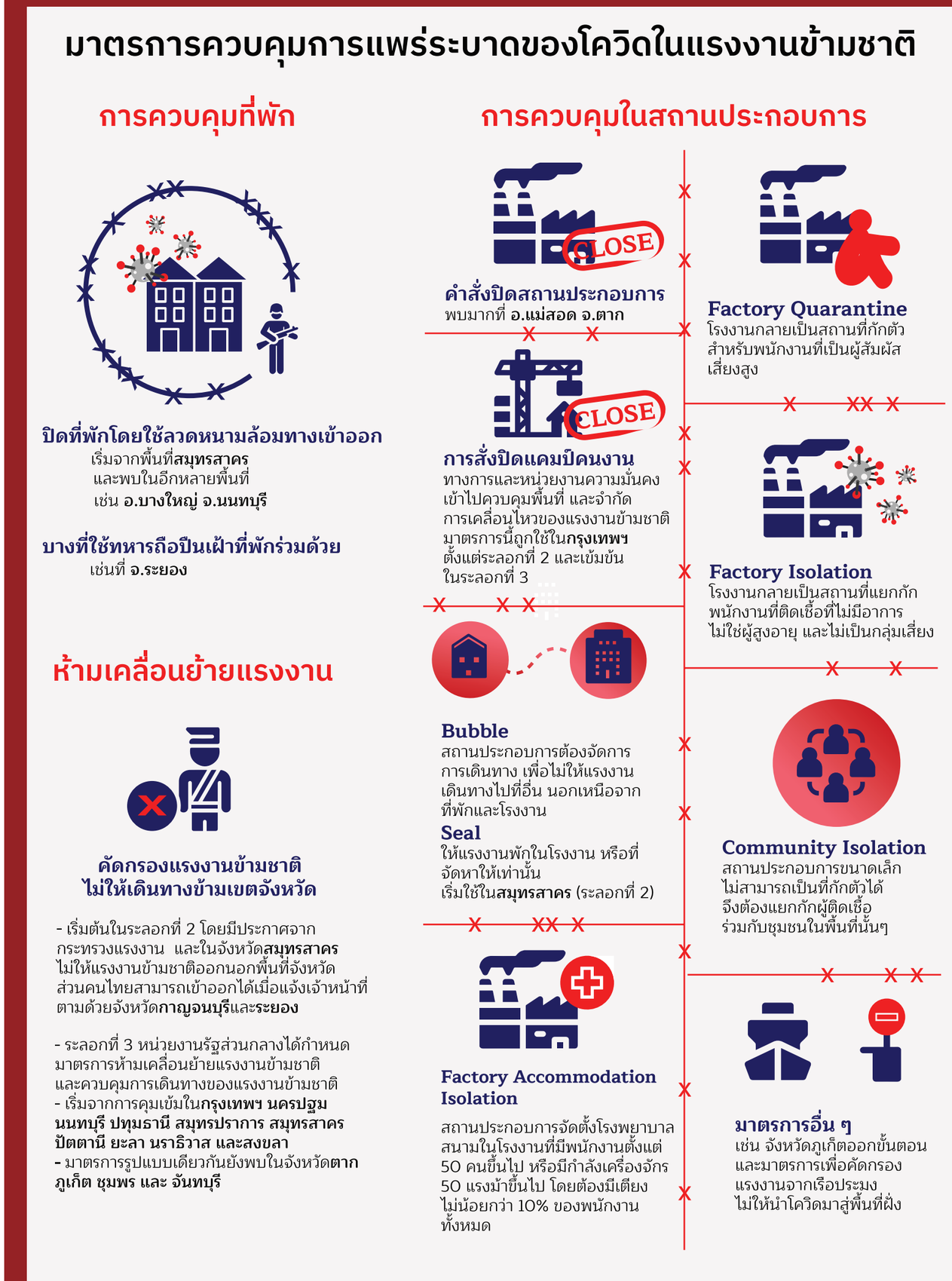

5 การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติช่วงโควิด

การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติของประเทศไทยแต่เดิมก็มีความซับซ้อนและมักเป็นนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าผ่านกลไกของมติคณะรัฐมนตรี นโยบายที่พอจะมีความต่อเนื่องก็คือการนำเข้าแรงงานผ่าน MoU ซึ่งอาศัยความร่วมมือกับประเทศต้นทาง อย่างไรก็ดี สถานการณ์โควิดได้สร้างปัญหาเพิ่มเติมต่อสถานะทางกฎหมายของแรงงานข้ามชาติ ดังนี้

- ช่องทางการนำเข้าแรงงานอย่างเป็นทางการผ่าน MoU ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากนโยบายการปิดพรมแดนตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 ทำให้มีแรงงานที่ทำสัญญากับนายจ้างในไทยและชำระค่าธรรมเนียมกับนายหน้าแล้วต้องรออย่างไม่มีกำหนดที่ประเทศต้นทาง โดยในเดือนธันวาคม 2563 มีรายงานว่าแรงงานเมียนมามากกว่า 60,000 คนที่รอเข้าประเทศไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายแต่ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

- นโยบายการปิดพรมแดนยังส่งผลต่อเนื่องทำให้แรงงานในประเทศเพื่อนบ้านที่ต้องการเข้ามาทำงานในไทยไม่มีทางเลือกอื่นใดนอกจากการลักลอบข้ามแดน ทำให้พบแรงงานข้ามชาติที่มีสถานะทางกฎหมายไม่ถูกต้องจำนวนมาก

- สภาพเศรษฐกิจในช่วงโควิดทำให้แรงงานข้ามชาติบางส่วนถูกเลิกจ้างบ้าง หรือไม่สามารถหานายจ้างประจำได้ ทำให้สถานะทางกฎหมายของแรงงานข้ามชาติมีปัญหาหรือหลุดออกจากระบบ แม้ว่าพวกเขาเข้ามาอย่างถูกต้อง

- ความไม่มั่นคงในเรื่องงานและรายได้จากสภาพเศรษฐกิจ บวกกับทรัพยากรของบริการทางสาธารณสุขที่ไม่เพียงพอในช่วงที่มีการระบาดของโควิดอย่างรุนแรง ทำให้แรงงานข้ามชาติบางส่วนเลือกที่จะกลับประเทศบ้านเกิดชั่วคราว และลักลอบกลับมาประเทศไทย ซึ่งทำให้สถานะทางกฎหมายของแรงงานมีปัญหา กระทบต่อเอกสารประจำตัวต่าง ๆ ของแรงงาน

- แรงงานที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยและมีสถานะอย่างถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่เข้ามาด้วยกลไก MoU จากประเทศต้นทางก่อนโควิด และกลุ่ม MoU พิเศษ ตามมติ ครม. 20 ส.ค. 62 ทั้งสองกลุ่มนี้ใบอนุญาตทำงานใกล้หมดอายุ หรือใกล้ครบกำหนดการ

ทั้งนี้ในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติช่วงโควิด รัฐบาลไทยเน้นการผ่อนผันและ Regularisation หรือการทำให้แรงงานลอดรัฐกลายเป็นแรงงานที่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมาย โดยใช้กลไกเฉพาะหน้าดั้งเดิมนั่นคือ มติคณะรัฐมนตรี ในขณะที่การนำเข้าแรงงานตามกลไก MoU นั้นเพิ่งจะมีการพิจารณาในภายหลังเนื่องจากแรงกดดันของภาคเอกชนที่ต้องการแรงงาน

การผ่อนผันสถานะของแรงงานข้ามชาติ

นโยบายที่ผ่อนผันสถานะของแรงงานข้ามชาติมี 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่

- การผ่อนผันแรงงานข้ามชาติที่มีหรือเคยมีสถานะถูกต้อง แต่สถานะสิ้นสุดลงด้วยผลทางกฎหมาย
- การผ่อนผันแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมายหรือไม่มีเอกสารถูกต้อง

มติ ครม. 4 ส.ค.63

จากสถานการณ์โควิดในระลอกแรกทำให้แรงงานข้ามชาติที่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมายใกล้ครบวาระหรือสถานะตกหล่นจากระบบ จึงให้ 4 กลุ่มเป้าหมายต่อไปนี้ดำเนินการขออนุญาตทำงานใหม่

1. แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาตามข้อตกลง MoU และครบวาระการจ้าง 4 ปี
2. แรงงานข้ามชาติที่ผ่านการพิสูจน์สัญชาติและมีเอกสารอย่างถูกต้อง แต่ใบอนุญาตทำงานสิ้นสุดลงในช่วงวันที่ 30 กันยายน 2562 - 30 มิถุนายน 2563 แต่ไม่ได้ดำเนินการตามมติ ครม. 20 ส.ค. 62
3. แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาตามข้อตกลง MoU และมีเงื่อนไขที่ทำให้หลุดจากระบบ เช่น ออกจากนายจ้างเดิมและหานายจ้างใหม่ไม่ทัน
4. แรงงานข้ามชาติที่ทำงานพื้นที่ชายแดนโดยใช้บัตรผ่านแดนและครบวาระการจ้างงาน

โดยเมื่อดำเนินการแล้ว 3 กลุ่มแรกจะได้บัตรชมพูและได้รับอนุญาตให้ทำงานถึงวันที่ 31 มีนาคม 2565 ส่วนกลุ่มจ้างงานชายแดนต้องขออนุญาตทุก 3 เดือน และได้รับอนุญาตให้ทำงานถึงวันที่ 31 มีนาคม 2565

มติ ครม. 29 ธ.ค. 63

มาตรการนี้เป็นการผ่อนผันให้แรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติที่ไม่ได้มีเอกสารอย่างถูกต้องหรือมีสถานะเข้าเมืองไม่ถูกต้อง โดยกลุ่มนี้ได้รับการผ่อนผันให้สามารถทำงานในไทยได้ถึงกุมภาพันธ์ 2566 โดยไม่ต้องมีวีซ่า แต่ต้องทำบัตรชมพูและไม่สามารถเดินทางออกนอกจังหวัดเว้นแต่ได้รับอนุญาต

กระบวนการลงทะเบียนเริ่มในวันที่ 15 มกราคม 2564 ซึ่งปรากฏผลว่าลงทะเบียนทั้งสิ้นประมาณ 650,000 กว่าราย แต่ขั้นตอนตรวจโควิดและจัดเก็บอัตลักษณ์บุคคลกลับมีปัญหาเพราะสถานพยาบาลไม่สามารถดำเนินการตรวจสุขภาพและโควิดได้เนื่องจากการระบาดของโควิด จึงมีมติ ครม. เพิ่มเติมเพื่อขยายเวลาในการดำเนินการอีก 2 รอบ

1. มติ ครม. 7 เม.ย. 64 ขยายระยะเวลาการตรวจโควิด การจัดเก็บอัตลักษณ์บุคคลได้ถึงวันที่ 16 มิถุนายน 2564 และจัดทำทะเบียนประวัติได้ถึง 31 มีนาคม 2565
2. มติ ครม. 8 มิ.ย. 64 ขยายระยะเวลาการตรวจโควิด การประกันสุขภาพและการขออนุญาตทำงานไปเป็นวันที่ 13 กันยายน 2564

มติ ครม. 29 มิ.ย. 64

มาตรการนี้มีเป้าหมายเพื่อผ่อนผันแรงงานประมงตามมาตรา 83 ให้สามารถมายื่นคำขอต่ออายุหนังสือคนประจำเรือ (Seabook) เพื่อขยายอายุทำงานได้อีกไม่เกิน 1 ปีนับตั้งแต่วันสิ้นอายุหนังสือเดิม เนื่องจากแรงงานไม่สามารถกลับประเทศต้นทางเพื่อขออนุญาตทำงานแล้วกลับมาได้ ดังนั้นเงื่อนไขสำคัญคือแรงงานยังคงต้องอยู่ในประเทศไทย

มติ ครม. 13 ก.ค. 64

มาตรการนี้เป็นการผ่อนผันแรงงานข้ามชาติที่มีสถานะทางกฎหมายถูกต้องแต่ใบอนุญาตสิ้นสุดลง หรือกลุ่มที่ได้รับการผ่อนผันก่อนหน้านี้ สามารถดำเนินการยื่นขอใบอนุญาตให้สามารถทำงานต่อไปในประเทศไทยได้ และยืดหยุ่นระยะเวลาการหานายจ้างรายใหม่จาก 30 วัน เป็น 60 วัน กลุ่มเป้าหมายของมาตรการนี้มีดังนี้

1. กลุ่มตามมติ ครม. 20 ส.ค. 62 เมื่อดำเนินการแล้วจะอยู่ในไทยได้ถึง 13 กุมภาพันธ์ 2566
2. กลุ่มตามมติ ครม. 4 ส.ค. 63 ได้รับการขยายระยะเวลาให้อยู่ในไทยถึง 13 กุมภาพันธ์ 2566 และได้รับการยกเว้นไม่ต้องใช้เงื่อนไขการเปลี่ยนนายจ้างตามมาตรา51 และนายจ้างใหม่ไม่ต้องจ่ายเงินประกันตาม มาตรา 52
3. กลุ่ม MoU ครบ 4 ปี (1 พฤศจิกายน 2563-31 ธันวาคม 2564) ได้รับการผ่อนผันระยะเวลาให้อยู่ในไทยได้ถึง วันที่ 1 สิงหาคม 2565 และต่อวีซ่าได้ไม่เกิน 2 ปี
4. กลุ่ม MoU ครบ 2 ปี (1 มกราคม 2564- 3 สิงหาคม 2564) ให้อยู่ต่ออีก 6 เดือน เพื่อตรวจสุขภาพและต่อวีซ่า

มติ ครม. 13 ก.ค. 64 (ต่อ)

5. กลุ่มซึ่งใบอนุญาตสิ้นสุดลงโดยผลของกฎหมาย (ยกเว้นกลุ่มตามมติ ครม. 29 ธ.ค.63) เมื่อดำเนินการแล้วจะอยู่ในไทยได้ถึง 13 กุมภาพันธ์ 2566 ได้แก่

- กลุ่มแรงงาน MoU และกลุ่มมติครม. 20 ส.ค. 62 ที่ใบอนุญาตทำงานสิ้นสุด เพราะการเปลี่ยนนายจ้างไม่ได้หรือไม่ทัน หรือเพราะต่อใบอนุญาตทำงานไม่ได้หรือไม่ทัน
- กลุ่มมติ ครม. 4 ส.ค. 63 ที่โดนยกเลิกใบอนุญาตทำงานเพราะการเปลี่ยนนายจ้างไม่ได้หรือไม่ทัน หรือเพราะต่อใบอนุญาตทำงานไม่ได้หรือไม่ทัน
- ผู้ติดตามแรงงาน กลุ่มมติครม. 20 ส.ค. 62 และ กลุ่มมติ ครม. 4 ส.ค. 63 ที่อายุครบ 18 ปี

มติ ครม. 28 ก.ย. 64

มาตรการนี้เป็นไปเพื่อผ่อนผันให้แรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติที่อยู่ในประเทศไทยและที่ผ่านมาทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตสามารถดำเนินการยื่นคำขออนุญาตทำงานและจะได้รับอนุญาตทำงานถึงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2566 โดยมาตรการนี้มาจากข้อเสนอของกระทรวงแรงงาน ที่พบว่าแรงงานข้ามชาติทำงานในกรุงเทพมหานครปริมณฑลและจังหวัดที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมอย่างหนาแน่น

การผ่อนผันสถานะแรงงานข้ามชาตินี้ควบคู่ไปกับมาตรการการตรวจสถานประกอบการต่างๆ ของกระทรวงแรงงานเพื่อให้คำแนะนำทางสาธารณสุขและสำรวจแรงงานข้ามชาติที่ยังไม่มีเอกสารถูกต้อง ทั้งนี้เป็นการตรวจค้นตามสถานประกอบการโดยไม่ต้องมีหมายค้น นายจ้างหรือสถานประกอบการจะไม่ถูกดำเนินคดีหากดำเนินการขึ้นทะเบียนให้กับแรงงานที่ไม่มีสถานะถูกต้องทางกฎหมาย

ส่วนขั้นตอนการดำเนินการนั้น มีประกาศกระทรวงแรงงานเพื่อบังคับใช้ให้มีผลตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2564 และประกาศกระทรวงมหาดไทยที่อนุญาตให้แรงงานข้ามชาติสามารถอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ

การผ่อนผันสถานะของแรงงานข้ามชาติ

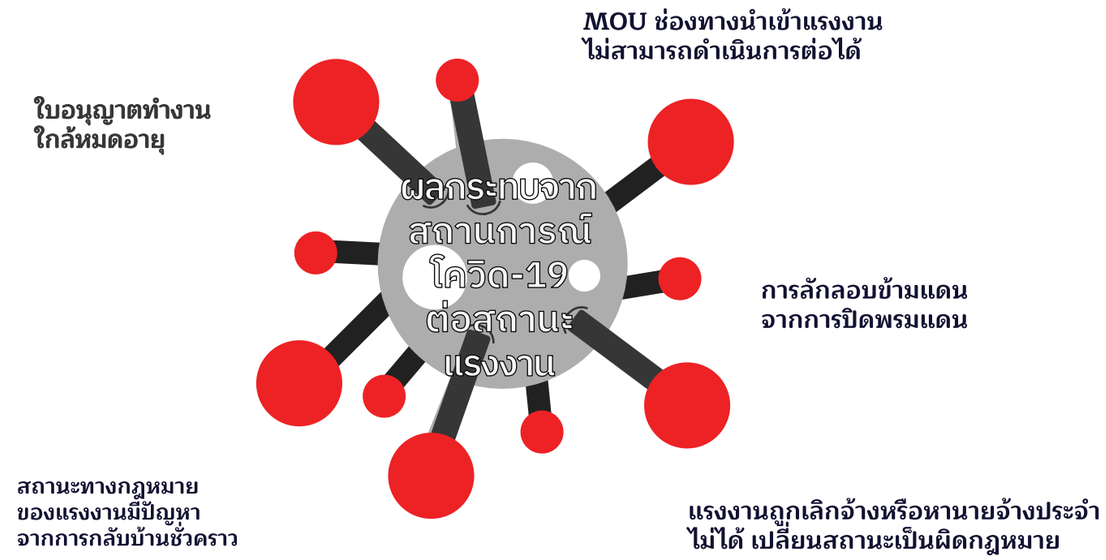

การผ่อนผันสถานะ

การผ่อนผันแรงงานข้ามชาติที่มีหรือเคยมีสถานะถูกต้อง แต่สถานะสิ้นสุดลงด้วยผลทางกฎหมาย

- มติครม. 4 ส.ค. 63
- มติครม. 13 ก.ค. 64

การผ่อนผันแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย หรือไม่มีเอกสารถูกต้อง

- มติครม. 29 ธ.ค. 63
- มติครม. 28 ก.ย. 64

การขยายระยะเวลาเพื่อดำเนินการตามมาตรการการผ่อนผัน

- มติครม. 7 เม.ย. 64
- มติครม. 8 มิ.ย. 64

การผ่อนผันแรงงานประมง

- มติครม. 29 มิ.ย. 64

ปัญหาในทางปฏิบัติ

- หนังสือเดินทางหมดอายุ แต่ไม่สามารถต่ออายุได้
- แรงงานมีปัญหาเรื่องรายได้และติดหนี้สิน ไม่สามารถจ่ายค่าธรรมเนียมเพื่อดำเนินการขึ้นทะเบียนได้
- แรงงานตกงาน ไม่สามารถหานายจ้างประจำได้ หรือหาไม่ทันจึงขออนุญาตทำงานไม่ได้
- นายจ้างลงทะเบียนออนไลน์ไม่เป็น ต้องพึ่งนายหน้า
- แรงงานที่ต้องดำเนินการตรวจสุขภาพติดข้อขัดข้องจากสถานการณ์โควิด

การพิจารณาการนำเข้าแรงงานตาม MoU

นอกจากการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติที่อยู่ในประเทศไทยแล้ว ข้อเรียกร้องจากผู้ประกอบการเรื่องการขาดแคลนแรงงานก็ทำให้รัฐบาลโดยกระทรวงแรงงานและคณะกรรมการนโยบายการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว (คบต.)[4] ต้องพิจารณาการนำเข้าแรงงานข้ามชาติผ่าน MoU แบบพิเศษ เป้าหมายคือการดำเนินการเรื่องแรงงานข้ามชาติบนพื้นฐานของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสุขภาพของประชาชน

ทั้งนี้ทางรัฐบาลเตรียมแบ่งกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตเป็น 3 กลุ่ม

1. กลุ่มสีเขียว คือกลุ่มที่ได้รับวัคซีนครบ 2 เข็มเป็นระยะเวลามากกว่า 1 เดือน กลุ่มนี้จะได้เข้ามาทำงานเป็นกลุ่มแรก โดยต้องมีวัคซีนพาสปอร์ตด้วย
2. กลุ่มสีเหลือง คือกลุ่มที่ได้รับวัคซีนครบ 2 เข็มเป็นระยะเวลาไม่ถึง 1 เดือน
3. กลุ่มสีแดง คือกลุ่มที่ได้รับวัคซีนเพียง 1 เข็ม หรือ ยังไม่ได้รับวัคซีน

ส่วนขั้นตอนการนำเข้าแรงงานนั้น สถานประกอบการต้องยื่นคำร้องให้กับกระทรวงแรงงาน และประเทศต้นทางจะเข้ามามีบทบาทในการทำบัญชีรายชื่อแรงงาน และกฎเกณฑ์เบื้องต้นคือแรงงานต้องผ่านการฉีดวัคซีนจากประเทศต้นทางและกักตัวเมื่อถึงประเทศไทย หากแรงงานเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 จะได้รับวัคซีนหลังครบกำหนดการกักตัว แต่หากไม่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 นายจ้างต้องจัดหาวัคซีนทางเลือกให้

ทั้งนี้ในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2564 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน ได้แถลงข่าวยืนยันว่ามีความพร้อมที่จะนำเข้าแรงงานตาม MoU แล้ว โดยจะเปิดให้นายจ้างยื่นคำร้องขอนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศ (Demand) ซึ่งในวันที่ 1 ธันวาคม 2564 นายจ้างที่มีความพร้อมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดหาสถานที่กักตัวสามารถดำเนินการได้ทันที โดยมีค่าใช้จ่ายรวมในการนำเข้าฯ ระหว่าง 11,490 – 22,040 บาทต่อแรงงานข้ามชาติ 1 คน แต่หากแรงงานยังฉีดวัคซีนไม่ครบ กระทรวงแรงงานจะเป็นผู้จัดหาวัคซีน และฉีดให้ในวันสุดท้ายของการกักตัว และหากไม่เคยได้รับวัคซีนเลยก็จะประสานกับสาธารณสุขจังหวัดปลายทางเพื่อนัดหมายฉีดวัคซีนเข็มที่ 2

นอกจากนี้ คบต.ยังพิจารณาขยายเวลาดำเนินการของศูนย์จัดเก็บข้อมูลแรงงานเมียนมาชั่วคราว (TDCC) ณ จังหวัดสมุทรสาคร เพิ่มอีก 1 ปี ซึ่งศูนย์ TDCC เป็นศูนย์ที่ให้แรงงานเมียนมาสามารถทำเอกสารประจำตัวโดยไม่ต้องเดินทางกลับประเทศ ทั้งนี้ศูนย์ฯ จะเปิดได้จริงหลังจากคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดสมุทรสาครเห็นชอบ อย่างไรก็ดีทางกระทรวงแรงงานก็มีนโยบายเพิ่มเติม คือ การสนับสนุนให้ผู้ประกอบการจ้างแรงงานไทยทำงานทดแทนแรงงานข้ามชาติในส่วนที่ขาดแคลน การนำเข้าแรงงานผ่าน MoU นั้นทางกระทรวงแรงงานประเมินว่าเมื่อถึงเวลาจริงอาจจะเหลือแรงงานที่เข้ามาได้จริงๆ เพียงครึ่งเดียว

4 คบต. เป็นการร่วมมือระหว่างกระทรวงแรงงาน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กรมการปกครอง สาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ความต้องการแรงงาน

การดำเนินนโยบายบริหารจัดการสถานะของแรงงานข้ามชาติมักอยู่ที่เหตุผลทางเศรษฐกิจในเรื่องของการขาดแคลนแรงงาน ตัวแสดงหลักในการผลักดันนโยบายและกดดันกระทรวงแรงงาน คือสภาหอการค้าและหอการค้าไทย และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งตั้งแต่เริ่มโควิดมาในปี 2563 สภาหอการค้าและหอการค้าไทยได้กล่าวถึงการขาดแคลนแรงงานในประเทศไทยมาโดยตลอด และต่างเห็นพ้องกันว่าควรขึ้นทะเบียนแรงงานทุกกลุ่มที่ใบอนุญาตให้ทำงานสิ้นสุดลงเพื่อให้แรงงานอยู่ในระบบและสามารถรับวัคซีนได้ และเร่งการนำเข้าแรงงานภายใต้ MoU เพิ่มเติม ไม่เช่นนั้นภาคการผลิตจะมีปัญหาและเกิดการลักลอบเข้าไทย

ในช่วงกลางปี 2564 พบปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่รุนแรงขึ้น กรมการจัดหางานจึงได้สำรวจความต้องการแรงงานจากภาคเอกชนพบว่า

- มีความต้องการแรงงานข้ามชาติอย่างแน่นอนมากถึง 424,703 ราย โดยบางเป็นแรงงานเมียนมาจำนวน 256,029 ราย แรงงานกัมพูชาจำนวน 130,138 ราย และ แรงงานลาวจำนวน 38,536 ราย
- กิจการที่ต้องการแรงงานข้ามชาติจำนวนมากได้แก่ เกษตรกรรม ปศุสัตว์ งานก่อสร้าง งานบริการ เกษตรต่อเนื่อง และอุตสาหกรรมสิ่งทอ
- จังหวัดที่ต้องการแรงงานข้ามชาติมากที่สุด ได้แก่ เชียงใหม่, กรุงเทพฯ, จันทบุรี, สมุทรสาคร และระยอง

การสำรวจดังกล่าวเป็นที่มาของการจัดทำ MoU นำเข้าแรงงาน

สาเหตุของการขาดแคลนแรงงานในช่วงโควิด ได้แก่

- ในช่วงปี 2563 มีแรงงานข้ามชาติกลับประเทศตัวเองหลายแสนคน และส่วนมากเดินทางกลับไทยมาไม่ได้เพราะการปิดชายแดน
- ประเทศไทยชะลอการนำเข้าแรงงานข้ามชาติตั้งแต่มีนาคม 2563
- แรงงานไทยเดินทางกลับภูมิลำเนาจากการล็อกดาวน์ในเมืองใหญ่
- แม้แรงงานไทยว่างงานจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ไม่สนใจทำงานในตำแหน่งที่แรงงานข้ามชาติทำ
- ช่วงไตรมาส 4 ปี 2564 เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวและมีความต้องการสินค้ามากขึ้น คำสั่งซื้อสินค้ามาจำนวนมาก แต่ไม่มีแรงงานผลิตที่เพียงพอ และจากการที่ไทยเตรียมเปิดประเทศ ภาคบริการและร้านอาหาร จึงมีความต้องการแรงงานสูงมากขึ้น

สถานการณ์การขาดแคลนแรงงานที่ปรากฏในข่าว เช่น

รองประธานกรรมการสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กล่าวว่า มีการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ประมาณ 500,000 คน เพราะมีความต้องการสินค้ามากขึ้น แต่ไม่สามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้

ในช่วงเปิดประเทศพบว่าโรงแรมพัทยาขาดแคลนแรงงานจำนวนมาก มีความต้องการแรงงานข้ามชาติในการล้างจานและทำความสะอาด

สมาคมการประมงแห่งประเทศไทยประเมินว่าอุตสาหกรรมประมงตอนนี้ขาดแคลนแรงงานอยู่ประมาณ 50,000 คน

อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม รวมถึงโรงงานพิมพ์, โรงปักเสื้อ, โรงงานผลิตอุปกรณ์ต่าง ๆ บนตัวเสื้อ ขาดแคลนแรงงาน ประมาณ 20,000 คน

ผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก เช่น ไทยยูเนี่ยน ต้องการแรงงานอีก 5,000 คน

สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อการส่งออกไทย กล่าวว่าเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ประมาณ 20,000 คน

ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาคร กล่าวว่า สมุทรสาครขาดแคลนแรงงานไม่ต่ำกว่า 50,000 คน

กิจการอาหารแช่แข็งและงานก่อสร้าง มีการทำเรื่องขอแรงงานไปที่กระทรวงแรงงาน ประมาณ 3.9 แสนราย

โรงงานสัปปะรดต้องการแรงงานมากถึง 60 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่แรงงานเก็บเกี่ยวขาดแคลน ทำให้กระทบผลผลิตส่งโรงงาน[5]

5 จากที่เคยส่งได้ 500 ตันต่อวัน เป็นเพียง 20 ตันต่อวัน ทางเครือข่ายโรงงานสัปปะรดกระป๋องจึงเรียกร้องให้รัฐนำเข้าแรงงานต่างชาติ

ปัญหาในทางปฏิบัติ

แม้มีนโยบายผ่อนผันสถานะของแรงงานข้ามชาติมาโดยตลอด แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาหลายประการ เช่น

แรงงานที่ต้องดำเนินการตรวจสุขภาพไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากสถานการณ์โควิดและบางโรงพยาบาลไม่เปิดให้ตรวจโควิด

หนังสือเดินทางหมดอายุแต่ไม่สามารถต่ออายุได้

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หลายๆคนของ MAP Foundation พบว่านายจ้างบางรายทำขั้นตอนการลงทะเบียนทางออนไลน์ไม่เป็น รวมถึงขั้นตอนก็มีความซับซ้อน สุดท้ายจึงยังต้องใช้บริการจากนายหน้าหรือบริษัทจัดหางานให้ช่วยดำเนินการแทน ส่วนแรงงานข้ามชาตินั้นก็เจอความท้าทายหลายด้าน เพราะไม่มีงานประจำ ค่าใช้จ่ายเยอะ หานายจ้างลำบาก นายจ้างดำเนินธุรกิจไม่ได้ ในขณะที่กระบวนการขั้นตอนการขึ้นทะเบียนกลับมีช่วงเวลาจำกัดและค่าใช้จ่ายสูง ทำให้มีหลายกรณีเลือกที่จะอยู่นอกระบบต่อไป

ในช่วงโควิดแรงงานตกงานไม่สามารถหานายจ้างประจำได้หรือหาได้ไม่ทัน ทำให้ไม่สามารถขออนุญาตทำงานได้

แรงงานมีปัญหาเรื่องรายได้และติดหนี้สิน จึงไม่สามารถจ่ายค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมเพื่อดำเนินการขึ้นทะเบียนได้

นอกจากนี้แม้มีนโยบายออกมาแล้ว แต่ระยะเวลาก่อนการบังคับใช้จริงก็ทำให้เกิดการจับกุม ทั้งที่เป้าหมายของนโยบายคือทำให้แรงงานข้ามชาติถูกกฎหมายและอยู่ในระบบ ซึ่งเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดคือในวันที่ 29 ตุลาคม 2564 มีกลุ่มแรงงานชาวกัมพูชาร่วมกับภาคประชาสังคม[6] ยื่นจดหมายติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการตามมติครม.28 ก.ย. 2564 และเสนอปัญหาต่างๆที่แรงงานข้ามชาติต้องพบ แต่ผู้ที่ไม่มีเอกสารโดนจับกุมทันที 7 คน ซึ่งการจับกุมเกิดจากช่องว่างการบริหารจัดการแรงงานของกระทรวงแรงงาน เนื่องจากมติ ครม. 28 ก.ย. 64 ยังไม่ได้มีผลบังคับใช้ เพราะกระทรวงแรงงานและกระทรวงมหาดไทยมิได้ออกประกาศกระทรวงตามกำหนดเวลา แต่กลับใช้ช่องว่างของการที่นโยบายยังไม่มีผลบังคับใช้มาเป็นเหตุผลในการจับกุม ทั้งนี้พบข้อมูลในภายหลังว่าแรงงานข้ามชาติที่ถูกจับกุมทั้ง 7 คน มีเอกสารประจำตัวบ้าง หรือนายจ้างขึ้นทะเบียนแรงงานไปแล้ว มีเอกสารแสดงว่าอยู่ในระหว่างการดำเนินการขึ้นทะเบียนแล้วตามมติ ครม. 29 ธ.ค.63 แต่ยังเดินเรื่องไม่เรียบร้อยเพราะขั้นตอนการตรวจสุขภาพที่ไม่แล้วเสร็จอันเนื่องมาจากมาตรการการควบคุมโรค และเอกสารต่างๆ ก็อยู่ที่นายจ้าง ทำให้พวกเขาต้องถูกจับกุม เหตุการณ์นี้จึงสะท้อนภาพของปัญหาในทางปฏิบัติของนโยบายการบริหารจัดการสถานะของแรงงานข้ามชาติ และยังสะท้อนว่ากระทรวงแรงงานซึ่งเป็นกระทรวงที่ดูแลสวัสดิภาพของแรงงานและเป็นกลไกรัฐที่ควรเป็นช่องทางสำคัญสำหรับการร้องเรียนปัญหาของแรงงานกลับกลายเป็นพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัยสำหรับแรงงานเสียเอง

6 เครือข่ายช่วยเหลือผู้ใช้แรงงานจากสหภาพคนทำงาน (Workers' Union) เครือข่ายองค์กรด้านประชากรข้ามชาติ (Migrant Working Group) และเครือข่ายแรงงานเพื่อสิทธิประชาชน (Labour Network for Peoples Rights)

สถานการณ์ความต้องการแรงงาน

สาเหตุการขาดแคลนแรงงาน

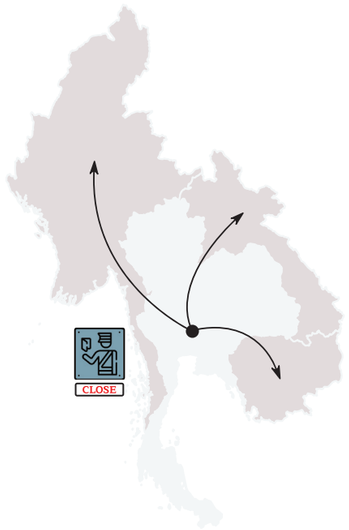

2563 แรงงานข้ามชาติ
กลับประเทศหลายแสนคน
และไม่สามารถเข้าไทยได้
จากการปิดชายแดน

แรงงานไทยเดินทาง
กลับภูมิลำเนา
จากการล็อกดาวน์

2563 ประเทศไทยชะลอ
การนำเข้าแรงงานข้ามชาติ

เศรษฐกิจฟื้นตัว
เตรียมเปิดประเทศ

แรงงานไทยว่างงาน
แต่ไม่สนใจทำงานในงาน
ที่แรงงานข้ามชาติทำ

สถานการณ์ความต้องการแรงงาน

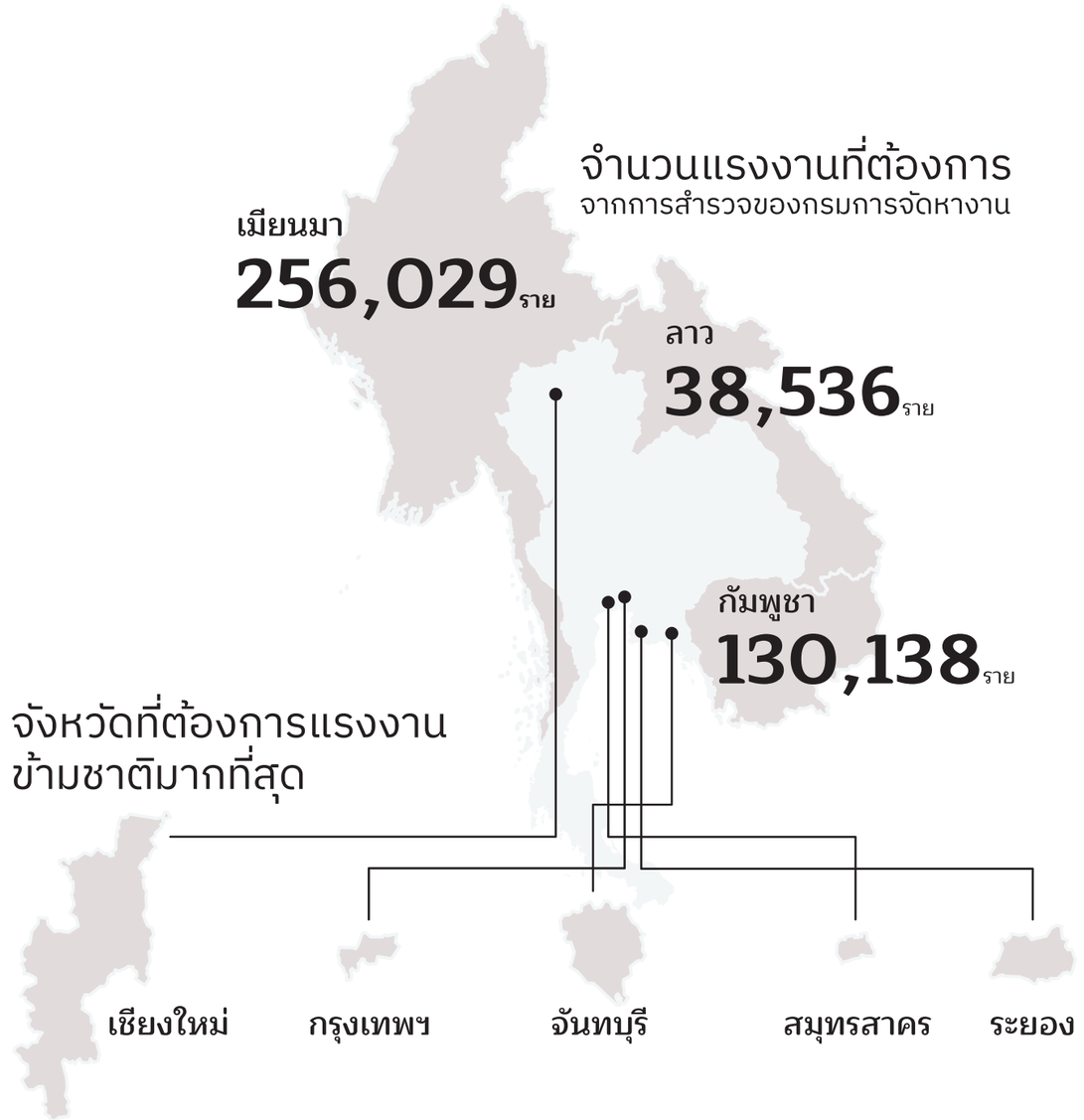

กิจการที่ต้องการแรงงานข้ามชาติ

เกษตรกรรม

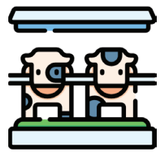

ปศุสัตว์

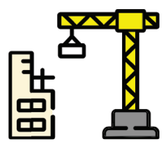

ก่อสร้าง

งานบริการ

อุตสาหกรรม
สิ่งทอ

6 การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดน

การลักลอบข้ามพรมแดนมีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งการเข้ามาหางานทำในไทย การใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่าน แรงงานข้ามชาติกลับประเทศบ้านเกิด คนไทยลักลอบกลับเข้าไทย และคนไทยลักลอบไปทำงานในประเทศเพื่อนบ้าน

การทำงานของภาครัฐ

ภาครัฐมักจะโยงการลักลอบข้ามพรมแดนเข้ากับการค้ามนุษย์และขบวนการลักลอบเสมอ โดยมองการทำงานของการลักลอบข้ามแดนเป็นลักษณะเครือข่ายอาชญากรรม ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2564 ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกล่าวว่าได้จับกุมเครือข่าย ขบวนการลักลอบนำพา ช่วยเหลือจำนวน 152 เครือข่าย และยังเฝ้าระวังอีก 67 เครือข่าย

ทางการไทยจับกุมผู้ลักลอบข้ามแดนเข้าเมืองไทยได้เป็นจำนวนตามตารางด้านล่างนี้ โดยแยกตามสัญชาติ

ตาราง: *จำนวนผู้ลักลอบข้ามแดนเข้าไทยที่ถูกจับกุมแยกตามสัญชาติ*

	เมียนมา	ลาว	กัมพูชา	มาเลเซีย	ไทย	อื่นๆ
ก.ค.63 - พ.ค. 64	15,393	2,661	11,011	92	1,945	1,321
มิ.ย. 64	2,346	604	1,438	11	669	164
ก.ค. 64	764	1,519	1,524	18	373	148
ส.ค. 64	527	1,802	1,450	17	321	54
ก.ย. 64	1,194	719	3,582	2	165	43
ต.ค. 64	5,782	726	3,692	3	159	75

กราฟ: *จำนวนผู้ลักลอบข้ามแดนเข้าไทยที่ถูกจับกุม สัญชาติเมียนมา ลาว กัมพูชา และไทย*

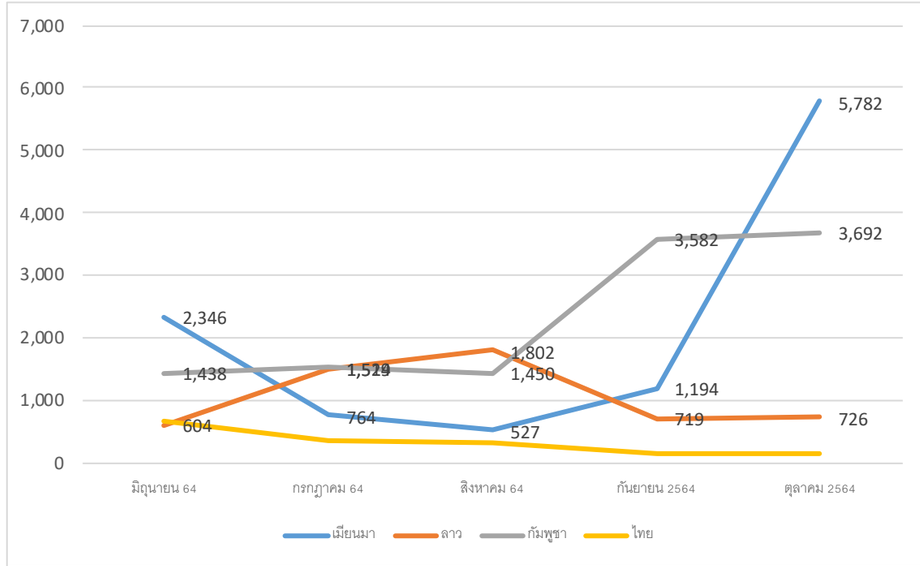

นอกจากนี้ทางการยังผลักดันคนที่หลบหนีเข้าทางชายแดนกลับเข้าไปยังประเทศต้นทาง โดยระหว่างวันที่ 1 มกราคม – 30 กันยายน 2564 มีคนที่ข้ามแดนมาไทยจำนวนรวม 85,661 ราย ที่ถูกผลักดันกลับ โดยแบ่งเป็นจังหวัดต่างๆ ดังนี้

จังหวัด/พื้นที่	จำนวนคน
จังหวัดตาก	44,735
จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด	21,549
จังหวัดสุรินทร์	13,358
จังหวัดมุกดาหาร	4,508
จังหวัดหนองคาย	2,604
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	1,598
จังหวัดอุบลราชธานี	1,442
จังหวัดกาญจนบุรี	798
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	247
จังหวัดนราธิวาส	28

จำนวนผู้ลักลอบข้ามแดนเข้าไทยที่ถูกจับกุมแยกตามสัญชาติ

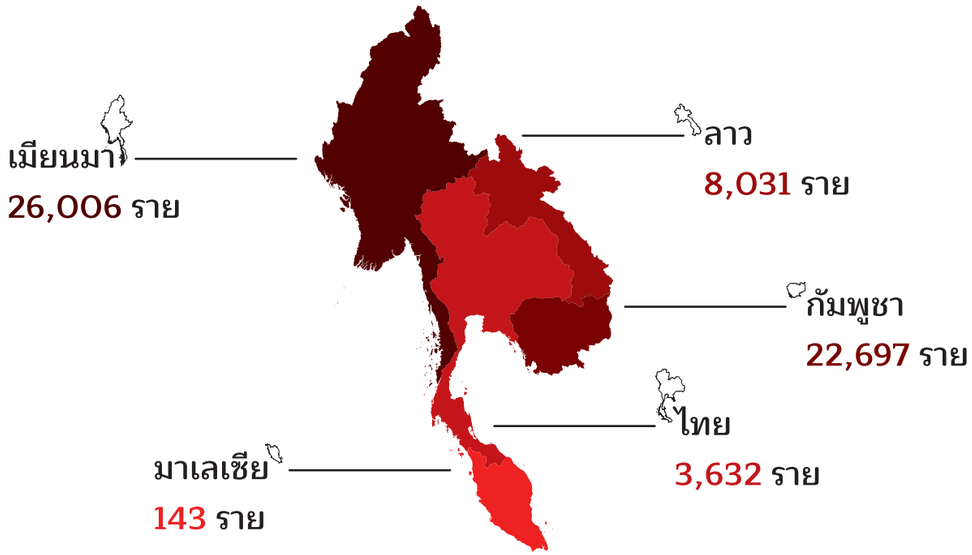

ประเทศอื่น ๆ 1,805 ราย

* หมายเหตุ 1 กรกฎาคม 2563 - ตุลาคม 2564

จังหวัดที่ผลักดันคนหลบหนีเข้าทางชายแดน กลับเข้าไปยังประเทศต้นทาง

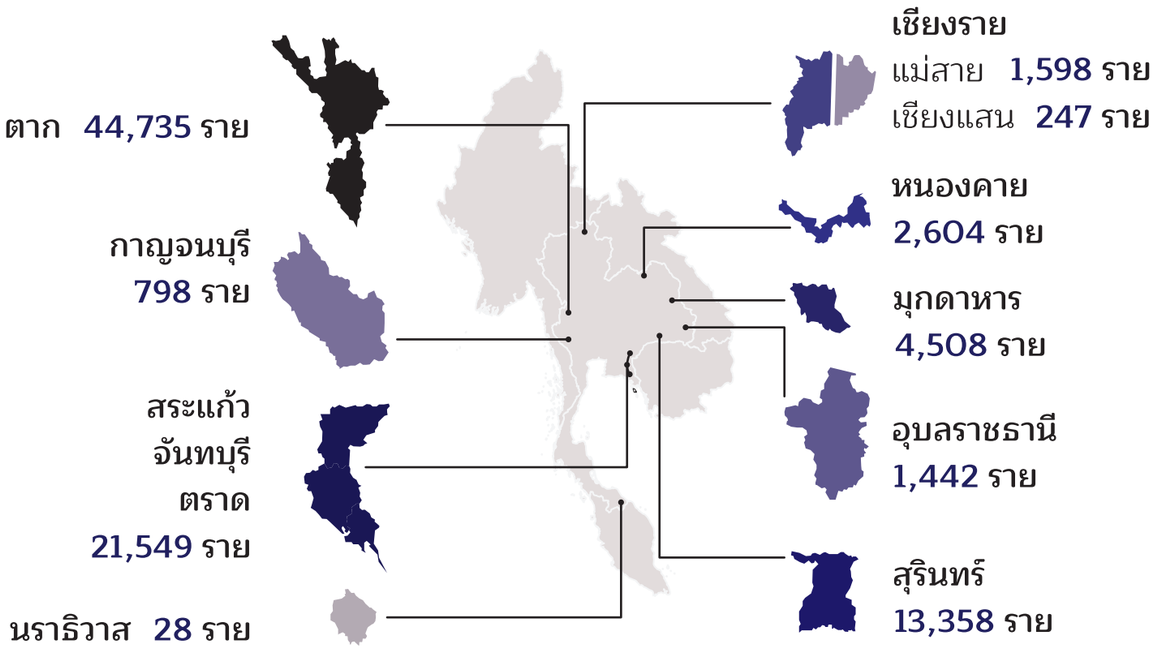

* หมายเหตุ 1 มกราคม - กันยายน 2564 มีคนที่ข้ามแดนมาไทยจำนวน 85,661 ราย ที่ถูกผลักดันกลับ

• ชาวเมียนมา

ชาวเมียนมาที่ข้ามพรมแดนส่วนใหญ่เป็นการข้ามพรมแดนมาจากเมียนมาโดยมีปลายทางเป็นประเทศไทย สำหรับหน่วยงานรัฐไทยก็มักจะมองการลักลอบข้ามแดนของชาวเมียนมาเข้าเมืองไทยในมุมของขบวนการลักลอบขนคนเข้าเมืองเป็นหลัก โดยมีปัจจัยดึงดูดสำคัญคือผู้ประกอบการในไทยที่ขาดแคลนแรงงานมา โดยตลอดช่วงโควิดและความต้องการแรงงานก็พุ่งสูงขึ้นเมื่อเศรษฐกิจฟื้นตัวจากการเปิดประเทศ

แต่ชาวเมียนมาที่เข้ามาในไทยก็ไม่ได้มีเพียงแต่คนที่เป็นเหยื่อของขบวนการลักลอบนำเข้าแรงงานเท่านั้น พวกเขาเองก็มีความประสงค์ในตัวเองที่อยากจะหนีออกจากประเทศเมียนมา หนีจากภัยจากสภาพเศรษฐกิจที่ถดถอยเพราะรัฐประหาร รวมถึงหนีจากสถานการณ์โควิดในเมียนมาที่รุนแรงขึ้นในช่วงกลางปี 2564 และสมัครใจหางานทำที่ประเทศไทยเพื่อชีวิตที่ดีกว่า ทำให้พบเห็นการข้ามแดนกันมาเป็นครอบครัว นำเด็กเล็กหรือแม้กระทั่งพ่อแม่เข้ามาด้วย มีบางส่วนที่ขายทรัพย์สินตัวเองไปทั้งหมดเพื่อลงทุนสำหรับการเดินทางเข้ามาทำงานในไทย ส่วนนายหน้าและผู้นำพาก็มีหน้าที่ในการอำนวยช่องทางให้ชาวเมียนมาที่ต้องการเดินทางเข้ามาหางานทำในไทย

มีจำนวนไม่น้อยที่มีลักษณะก้ำกึ่งกับความเป็นผู้ลี้ภัยเนื่องจากเหตุที่ผลักดันให้เขาออกจากประเทศก็ไม่อาจพ้นจากสาเหตุเชิงโครงสร้างทางการเมืองในประเทศเมียนมาที่มีความย่ำแย่ลงหลังรัฐประหาร ซึ่งส่งผลให้เกิดภัยจากการสู้รบ และขณะเดียวกันรัฐไทยไม่ได้มีช่องทางสำหรับผู้ลี้ภัย ทุกคนจึงต้องเข้ามาในฐานะแรงงาน สาเหตุเหล่านี้จึงเป็นองค์ประกอบที่ร่วมกับปัจจัยดึงดูดต่างๆที่รัฐไทยให้ความสำคัญ

นอกจากนี้ยังมีบางส่วนที่เป็นการข้ามแดนจากเมียนมาเพื่อใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านไปทำงานในประเทศมาเลเซีย หรือบางส่วนก็เป็นการเดินทางจากมาเลเซียผ่านไทยเพื่อกลับเมียนมา และจากนโยบายการห้ามเคลื่อนย้ายแรงงานในไทย ก็ทำให้มีชาวเมียนมาบางส่วนที่ต้องลักลอบข้ามแดนจากไทยไปเมียนมา การลักลอบข้ามแดนของชาวเมียนมาจึงไม่อาจมองได้ในมุมเดียว

1. ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทาง

ชาวเมียนมาส่วนใหญ่ข้ามพรมแดนเข้าไทยเพื่อทำงานเป็นแรงงานในประเทศไทย โดยจากการสังเกตการณ์ในข่าวระหว่างเดือนมิถุนายน 2564 ถึงต้นเดือนพฤศจิกายน 2564 พบรายละเอียดของการข้ามแดนจากเมียนมามาประเทศไทย ดังนี้

1.1 พื้นที่ที่พบผู้ลักลอบข้ามแดนสัญชาติเมียนมา ได้แก่

- อำเภอสังขละบุรี อำเภอไทรโยค และอำเภอเมือง จังหวัดกาญจบุรี
- อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด และอำเภอพบพระ จังหวัดตาก
- อำเภอเกาะหลัก อำเภอเมือง และด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- อำเภอท่าแซะ และ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
- อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
- อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- จังหวัดเชียงใหม่
- อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

1.2 จำนวนผู้ข้ามแดนต่อกลุ่ม

พบว่าจำนวนคนต่อกลุ่มมีจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม 2564 พบผู้ข้ามแดนเป็นกลุ่มเล็กๆ ไม่เกิน 20 คน ในช่วงเดือนสิงหาคมและกันยายน 2564 มีจำนวนคนต่อกลุ่มสูงสุดไม่เกิน 50 คน และจำนวนต่อกลุ่มสูงสุดมีจำนวนเพิ่มอย่างก้าวกระโดดในเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน 2564 เนื่องจากพบกลุ่มที่มีขนาดใหญ่เกินกว่า100 คน

แผนภูมิแสดงจำนวนผู้ข้ามแดนต่อกลุ่มที่พบในข่าวระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน 2564 – 9 พฤศจิกายน 2564 โดยในแท่งที่ลงสีเป็นค่าเฉลี่ยโดยประมาณ ส่วนเส้นบนและเส้นล่างคือจำนวนสูงสุดและจำนวนน้อยสุด

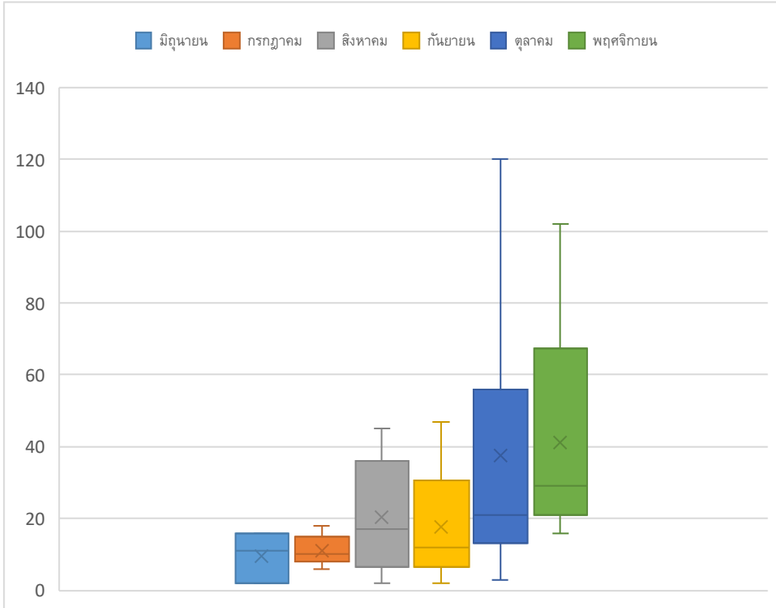

1.3 พื้นที่ต้นทางในประเทศเมียนมาของผู้ข้ามแดน ได้แก่

- เขตตะนาวศรี: ทวาย, มะริด, เกาะสอง
- รัฐกะเหรี่ยง: เมียวดี, พญาตองซู
- รัฐฉาน: เชียงตุง,เมืองพง, ตองยี, เมืองซู่, ท่าขี้เหล็ก
- รัฐยะไข่
- เขตพะโค: พะโค
- รัฐมอญ: เมาะละแหม่ง/เมาะลำไย, เย

1.4 พื้นที่ปลายทางในประเทศไทย บางแห่งก็เป็นโรงงาน บางแห่งเป็นการเข้ามาทำงานในบ้านหรืองานรับจ้างทั่วไปเมื่อแยกเป็นภาคและจังหวัด ได้แก่

- กรุงเทพฯ และปริมณฑลทุกจังหวัด ได้แก่ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม และสมุทรสาคร (โดยเฉพาะมหาชัย)
- ภาคกลาง: จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (โดยเฉพาะวังน้อย) จังหวัดสุพรรณบุรี
- ภาคตะวันออก: จังหวัดชลบุรี
- ภาคตะวันตก: จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (โดยเฉพาะบางสะพานน้อยและกุยบุรี), จังหวัดราชบุรี
- ภาคใต้: จังหวัดชุมพร จังหวัดตรัง จังหวัดปัตตานี จังหวัดสงขลา (โดยเฉพาะอำเภอหาดใหญ่) จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพังงา
- ภาคเหนือ: จังหวัดเชียงใหม่ (ช่วงหลังการเปิดประเทศ)

1.5 ค่าใช้จ่ายต่อหัว

- เดือนมิถุนายน 2564 พบกรณีที่เสียค่าใช้จ่ายระหว่าง 15,000 ถึง 25,000 บาท ค่าใช้จ่ายมากกว่า 20,000 บาทในกรณีที่เดินทางเข้ากรุงเทพฯและปริมณฑล
- เดือนกรกฎาคม 2564 พบกรณีที่เสียค่าใช้จ่ายระหว่าง 15,000-17,000 สำหรับการเดินทางไปจังหวัดราชบุรีหรือประจวบคีรีขันธ์ และค่าใช้จ่ายระหว่าง 21,000-25,000 สำหรับการเดินทางไปจังหวัดชั้นใน เช่น สมุทรสาคร ชลบุรี
- เดือนสิงหาคม 2564 พบกรณีที่เสียค่าใช้จ่ายระหว่าง 15,000- 18,000 สำหรับการเดินทางไปยังจังหวัดต่างๆ ในภาคใต้ และค่าใช้จ่ายประมาณ 20,000 บาทสำหรับการไปกรุงเทพฯ
- เดือนกันยายน 2564 พบกรณีที่เสียค่าใช้จ่ายระหว่าง 14,000-25,000 บาท สำหรับการเดินทางไปกรุงเทพฯ ปริมณฑล พระนครศรีอยุธยา หรือมหาชัย และค่าใช้จ่ายประมาณ 15,000- 26,000 บาท สำหรับการเดินทางไปจังหวัดในภาคใต้
- เดือนตุลาคม 2564 พบค่าใช้จ่ายที่แตกต่างหลากหลายอย่างมาก การเดินทางไปกรุงเทพฯ หรือนครปฐมมีค่าใช้จ่ายระหว่าง 7,000- 25,000 บาท กรณีที่เดินทางไปชลบุรีเสียค่าใช้จ่าย 15,000 บาท และพบกรณีที่เดินทางไปสมุทรสาครและต้องเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด 15,000 บาท และสูงสุดถึง 25,000-28,000 บาท
- เดือนพฤศจิกายน 2564 ในการเดินทางไปจังหวัดชั้นใน ได้แก่ กรุงเทพฯ สมุทรปราการ สุพรรณบุรี ชลบุรี สมุทรสาคร มีกรณีที่เสียค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยประมาณ 17,000- 20,000 บาท และสูงสุด 25,000 บาท ส่วนการเดินทางไปราชบุรีเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 18,000-20,000 บาท และจังหวัดเชียงใหม่เสียค่าใช้จ่ายเริ่มต้นที่ 8,000 บาท

แผนภูมิแสดงค่าใช้จ่ายต่ำสุดและสูงสุดในการข้ามแดนจากเมียนมาเข้าพื้นที่ชั้นในของประเทศไทยที่พบในข่าวระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน 2564 – 9 พฤศจิกายน 2564

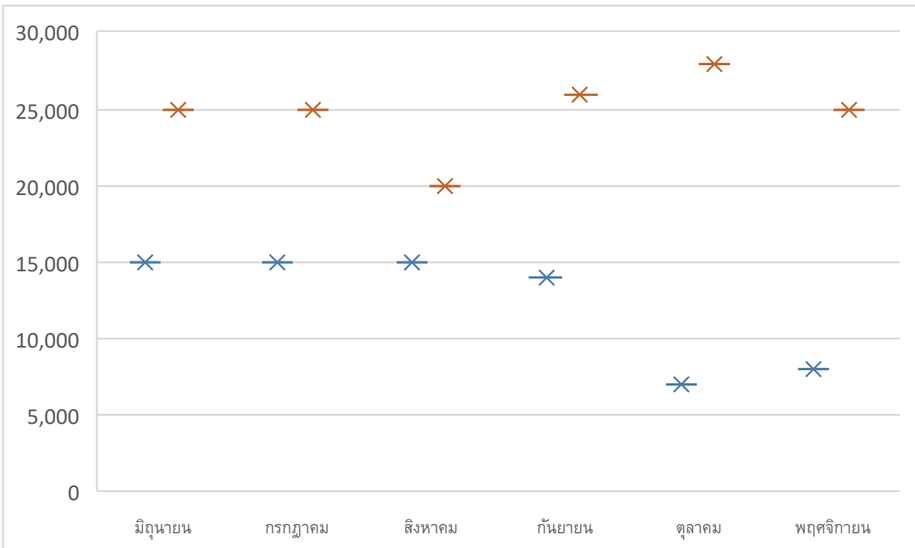

2. ประเทศมาเลเซียเป็นจุดหมายปลายทาง

เข้าพรมแดนไทยและใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านเพื่อเดินทางไปทำงานที่มาเลเซีย และส่วนมากมักเป็นชาวโรฮิงญาที่เดินทางมาจากรัฐยะไข่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- พื้นที่ที่พบ: อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- จำนวนคนต่อกลุ่มอยู่ระหว่าง 13-23 คน
- ค่าใช้จ่าย: เดือนมิถุนายน 2564 พบกรณีที่จ่าย15,000 บาท ส่วนในเดือนกันยายน พบกรณีที่จ่าย 20,000-30,000 บาท

3. ประเทศเมียนมาเป็นจุดหมายปลายทาง

จากนโยบายที่ห้ามการเคลื่อนย้ายข้ามจังหวัด และการปิดชายแดน ทำให้มีการลักลอบเดินทางออกไป มีทั้งชาวเมียนมาที่เข้ามาจากมาเลเซียเพื่อเดินทางกลับเมียนมา และจากประเทศไทยเตรียมกลับเข้าเมียนมา เนื่องจากโรงงานในไทยปิด ไม่มีงานทำ กรณีที่พบมีความแตกต่างกันดังนี้

- วันที่ 6 มิถุนายน 2564 พบคนเมียนมาจำนวน 4 คน เดินทางจากมาเลเซียเข้าประเทศไทยเพื่อกลับเมียนมา เสียค่าใช้จ่าย 13,000 บาท โดยพักรอในป่าที่อำเภอหาดใหญ่
- วันที่ 30 มิถุนายน 2564 พบคนเมียนมาจำนวน 11 คน เดินทางจากมาเลเซียเข้าประเทศไทยเพื่อกลับเมียนมา เสียค่าใช้จ่าย 30,000 บาท โดยพักรอในป่าละเมาะที่จังหวัดสงขลา
- วันที่ 7 สิงหาคม 2564 มีกรณีที่ชาวเมียนมา 42 คน ที่ทำงานในไทยและมีใบอนุญาตทำงานถูกต้อง แต่ต้องการกลับเมียนมา จึงอาศัยกลุ่มเครือข่ายผู้นำพา ไปส่งที่ชายแดน โดยมีค่าใช้จ่ายต่อหัว 5,000-8,000 บาท ซึ่งต้นทางของแรงงานเหล่านี้มาจากหลายจังหวัดรวมกัน ได้แก่ กรุงเทพฯ, นนทบุรี, ปทุมธานี, ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และสมุทรสาคร
- วันที่ 14 ตุลาคม 2564 พบชาวเมียนมา 7 คนกำลังเดินทางไปที่ด่านเจดีย์สามองค์ เพื่อกลับเมืองมะละแหม่ง ประเทศเมียนมา โดยมีค่าใช้จ่าย 5,000 บาทให้คนขับรถชาวไทย

การข้ามพรมแดนของชาวเมียนมา

สาเหตุการข้ามพรมแดน

สภาพเศรษฐกิจ ที่ถดถอยเพราะ การรัฐประหาร

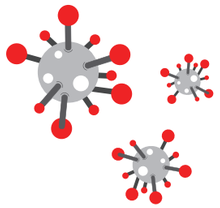

สถานการณ์โควิด ที่รุนแรงขึ้น

ต้องการหางานทำ

จุดหมายปลายทางการข้ามแดน

ประเทศไทย

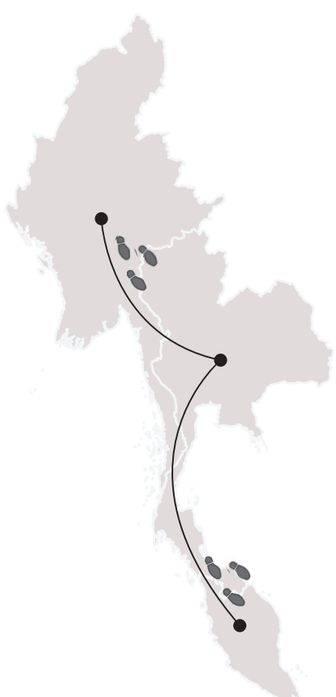

ประเทศมาเลเซีย ใช้ไทยเป็นทางผ่าน

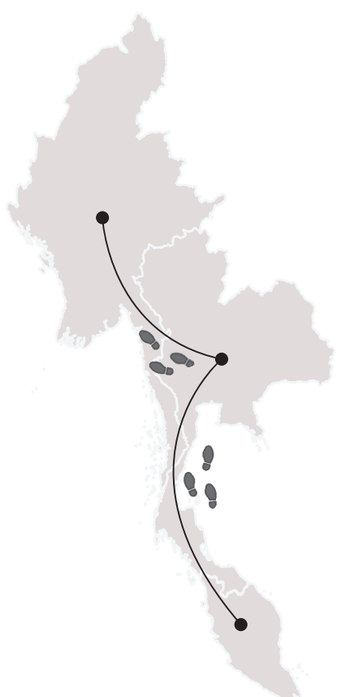

ประเทศเมียนมา กลับจากไทยหรือมาเลเซีย

การข้ามพรมแดนของชาวเมียนมา

จุดหมายปลายทางในประเทศไทย

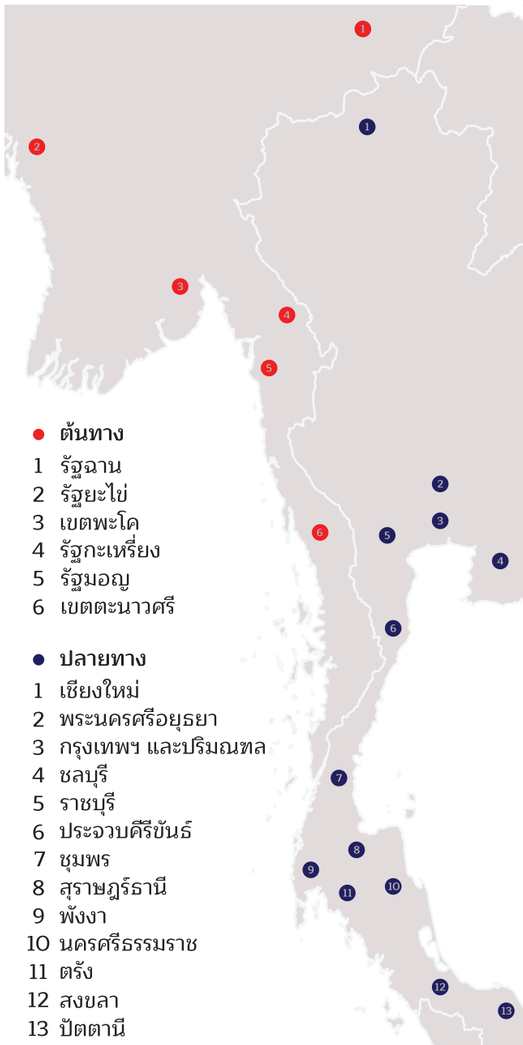

•ชาวกัมพูชา

ชาวกัมพูชาที่ข้ามแดนมี 2 ประเภทหลัก คือ

1. ชาวกัมพูชาที่เดินทางออกจากไทยกลับกัมพูชา
ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเดือนมิถุนายน 2564 ถึงต้นเดือนกันยายน 2564
2. ชาวกัมพูชาที่เดินทางจากกัมพูชาเข้ามาในประเทศไทย
ซึ่งเริ่มเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในเดือนกันยายน 2564

1. ชาวกัมพูชาที่เดินทางออกจากไทยกลับกัมพูชา

จากคำสั่งปิดแคมป์ก่อสร้างในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2564 ทำให้แรงงานชาวกัมพูชาบางส่วนที่ไม่มีงานทำต้องการกลับประเทศกัมพูชา โดยแรงงานกัมพูชาทยอยกลับวันละประมาณ 100-150 คน จนถึงสิ้นเดือนสิงหาคม มีแรงงานกัมพูชากลับกัมพูชาอย่างเป็นทางการประมาณ 5,000 คน และในช่วงนั้นมีแรงงานกัมพูชาไม่น้อยกว่า 20 คนต่อวันยื่นขอกลับประเทศผ่านสถานทูตกัมพูชาประจำประเทศไทย

อย่างไรก็ดี แรงงานส่วนมากที่เดินทางกลับกัมพูชา เลือกกลับทางช่องทางที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งตั้งแต่ประเทศไทยมีนโยบายปิดชายแดนในเดือนมีนาคม 2563 ก็มีสถิติออกมาในช่วงต้นเดือนสิงหาคม 2564 ว่ามีแรงงานชาวกัมพูชากลับกัมพูชาไปแล้วกว่า 215,000 คน

สาเหตุหลักที่ทำให้แรงงานกัมพูชาจำนวนมากต้องลักลอบเดินทาง เนื่องจากนโยบายการห้ามการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติข้ามพื้นที่ภายในประเทศไทย บางกรณีก็เกิดจากการที่แรงงานต้องการหลีกเลี่ยงการถูกกักตัวเมื่อเดินทางกลับถึงกัมพูชา บางกรณีพวกเขาก็ต้องการจะกลับกัมพูชาเพียงชั่วคราว เพราะช่วงโควิดที่ไทยไม่มีงานรับจ้างรายวันให้ทำ หรือเพราะมีการล็อกดาวน์ในพื้นที่ หรือเพราะต้องการหนีจากช่วงการระบาดของโควิดที่ร้ายแรงในไทย บางกรณีก็เพียงเพราะอยากกลับไปเยี่ยมครอบครัว และต้องการกลับเข้ามาทำงานในไทยอีกในอนาคต

ซึ่งหากดูกรณีตัวอย่างจากข่าวในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม 2564 ก็พบว่ามี 2 กลุ่มหลักที่ลักลอบกลับบ้านเกิดตัวเอง ได้แก่ กลุ่มที่มาจากแคมป์คนงานในกรุงเทพฯ ซึ่งต้องจ้างผู้นำพาช่วยส่งที่ชายแดนไทย-กัมพูชาด้วยการจ่ายเงิน 3,000 บาทต่อหัว และ กลุ่มที่มาจากตลาดโรงเกลือ ซึ่งเป็นแรงงานรับจ้างรายวันและไม่สามารถหางานทำได้ในช่วงโควิด จึงเดินทางกลับด้วยตัวเองโดยไม่มีผู้นำพาบ้าง หรือเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 1,500 บาท ให้กับผู้นำพาบ้าง[7]

จากการที่ประเทศไทยมีสถานการณ์โควิดที่รุนแรงกว่ากัมพูชา ในวันที่ 29 กรกฎาคม 2564 ผู้ว่าราชการจังหวัดบันเตียเมียเจย ประเทศกัมพูชา จึงสั่งปิดพรมแดนที่ติดกับไทย 8 จังหวัด เป็นการชั่วคราวจนถึง 12 สิงหาคม 2564 เมื่อมีการยกเลิกมาตรการดังกล่าวในวันที่ 13 สิงหาคม 2564 ก็พบแรงงานกัมพูชาเดินทางกลับประเทศจำนวนมาก แค่ภายใน 2 วันแรกก็มีพบคนที่เดินทางจากประเทศไทยไปจังหวัดบันเตียเมียเจยจังหวัดเดียวไปกว่า 1,941 คน และในช่วงสัปดาห์แรกของเดือนกันยายน 2564 สัปดาห์เดียว มีแรงงานกลับกัมพูชาราว 3,440 คน

2. ชาวกัมพูชาที่เดินทางจากกัมพูชาเข้ามาในประเทศไทย

แต่ในช่วงปลายเดือนสิงหาคม 2564 จนถึงตลอดเดือนกันยายนและตุลาคม 2564 ก็พบว่ามีชาวกัมพูชาที่ลักลอบข้ามแดนมายังประเทศไทยจำนวนมากขึ้นแบบก้าวกระโดด ซึ่งกลุ่มที่ลักลอบเดินทางเข้ามาในไทย ก็มีทั้งคนที่เพิ่งเข้ามาหางานทำในประเทศไทยเพราะไม่สามารถหางานได้ที่กัมพูชา หรือต้องการหาเงินในไทยเพื่อชดใช้หนี้ และคนที่เดินทางกลับมาทำงานเดิมหลังจากที่กิจการในไทยเริ่มฟื้นตัวจากโควิด

จำนวนผู้ข้ามแดนต่อกลุ่มก็มีตั้งแต่กลุ่มเล็กๆ 8 คน ไปจนถึงประมาณ 20-40 คน และสูงสุดมากกว่า 100 คนในช่วงปลายเดือนตุลาคม กลุ่มเหล่านี้ต้องการเข้าไปทำงานในพื้นที่ตอนในของไทย ไม่ว่าจะเป็นการทำงานในตลาดไท หรือการทำงานก่อสร้างและรับจ้างทั่วไปในกรุงเทพฯ สมุทรปราการและชลบุรี นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่เข้ามาเพื่อเป็นแรงงานเกษตรตามฤดูกาลบริเวณชายแดน เช่น เป็นแรงงานเก็บลำไยในระยะสั้นๆในอำเภอโป่งน้ำร้อน และอำเภอสอยดาวจังหวัดจันทบุรี

ส่วนค่าใช้จ่ายที่จ่ายให้นายหน้าหรือผู้นำพาอยู่ที่ประมาณ 4,000-5,000 บาทสำหรับพื้นที่ชายแดน และระหว่าง 6,000-9,000 บาท สำหรับการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ตอนในของประเทศไทย

7 กรณีนี้มีผู้เสียชีวิต 4 รายจากอุบัติเหตุเนื่องจากขับรถหลบหนีการจับกุม

3. กรณีศึกษา

ชาวกัมพูชาที่คิดถึงบ้านจึงต้องลักลอบไปกัมพูชาและลักลอบกลับประเทศไทย

การลักลอบข้ามแดนไม่ได้เกิดขึ้นจากปัญหาทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังพบกรณีที่ต้องการแค่เดินทางกลับบ้านเกิดเพื่อเยี่ยมครอบครัวเพียงชั่วคราวและก็กลับมาทำงานต่อในไทย จากการสัมภาษณ์แรงงานชาวกัมพูชาที่ทำงานก่อสร้างในกรุงเทพฯ รายหนึ่งก็พบว่า เขาเป็นแรงงานที่มีใบอนุญาตถูกต้องทุกอย่าง แต่มีความจำเป็นที่จะต้องลักลอบข้ามแดน โดยเขาใช้บริการรับ-ส่งจากคนขับรถเจ้าประจำที่มักจะช่วยไปส่งเขาที่ชายแดนกัมพูชาตั้งแต่ช่วงก่อนมีโควิด

สำหรับรอบนี้ การเดินทางไปชายแดนกัมพูชานั้นมีรถเก๋งมารับใกล้ๆที่ทำงานของเขา ระหว่างทางเขาเล่าว่าเจอด่าน 1 ด่าน ซึ่งก็ผ่านไปด้วยดี จากนั้นแล้วเมื่อถึงบริเวณชายแดนที่จังหวัดสระแก้ว ก็มีรถกระบะมารับเพื่อส่งเขาข้ามไปฝั่งกัมพูชา ก่อนที่จะข้ามแดนไปมีเจ้าหน้าที่ไทยคอยนับจำนวนคนส่งต่อให้กับทหารกัมพูชา ทหารกัมพูชาทำการตรวจโควิดและคัดแยกคนที่ติดเชื้อไปโรงพยาบาล ส่วนคนที่เหลือต้องนั่งรถทหารไปที่กักตัว และใช้เวลา 2 สัปดาห์ในการกักตัวที่ชายแดน จากนั้นเมื่อกลับไปถึงหมู่บ้านที่อยู่ต่างเมือง เขาก็ต้องกักตัวซ้ำอีกรอบเป็นเวลาอีก 10 วัน กว่าจะได้พบกับครอบครัว

เมื่อถามว่าเขารู้ไหมว่าจะต้องโดนกักตัวที่กัมพูชา เขากล่าวว่าไม่รู้และมีความตั้งใจว่าไม่อยากเจอกับเจ้าหน้าที่ทางการ แต่ทำอย่างไรได้ในเมื่อไปถึงชายแดนซึ่งเป็นช่องทางธรรมชาติแล้วกลับเจอทั้งเจ้าหน้าที่ฝั่งไทยและทหารกัมพูชารออยู่ แต่ยังดีที่ทางการกัมพูชาไม่ได้ดำเนินคดีหรือจับปรับอะไร เพียงแต่บังคับให้กักตัว

ส่วนค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปกัมพูชานั้น เขาเล่าว่าจ่ายไป 3,800 บาท โดยในวันที่เขาเดินทางมีคนอีก 3 คนไปด้วยกันในรถเก๋ง แต่เมื่อไปถึงชายแดนที่ฝั่งไทยก็พบคนที่ข้ามแดนไปพร้อมกันรวมเป็น 28 คน และเมื่อข้ามไปกัมพูชาแล้วก็เจอคนกลุ่มอื่นๆอีก รวมเป็น 150 คน ซึ่งแต่ละคนมาจากต่างที่มากันทั้งสิ้น

สำหรับขากลับเข้าประเทศไทย ผู้ที่รับ-ส่งเขาคนเดิมบอกกับเขาว่าถ้าให้ส่งถึงกรุงเทพฯ มีค่าใช้จ่ายอยู่ที่ 6,000 บาท เขาไม่มีทางเลือกจึงต้องใช้บริการดังกล่าว อย่างไรก็ดีเขาเองก็เคยเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมายมาก่อน และก่อนมีโควิด คนที่รับ-ส่งคนนี้เคยคิดค่าบริการเพียง 1,800 บาทสำหรับการเดินทางเข้ากรุงเทพฯ และ 1,200 บาทสำหรับการเดินทางไปกัมพูชา

เขารู้ว่ามีความเสี่ยงที่จะถูกส่งกลับบ้านถ้าหากเจอเจ้าหน้าที่ไทย แต่เขาไม่มีความเข้าใจว่าทำไมเขาต้องหลบๆซ่อนๆทั้งที่ตัวเองเป็นแรงงานถูกกฎหมาย ที่เขาทำแบบนี้เพราะมาจากการสอบถามคนให้บริการรับ-ส่งคนนั้นว่าถ้าอยากเดินทางกลับบ้านต้องทำอย่างไร เมื่อคนรับ-ส่งบอกเพียงว่าข้ามแดนด้วยช่องทางปกติไม่ได้ เขาก็เชื่อและทำตามคำแนะนำ แต่เขาไม่ได้รับรู้นโยบายการห้ามเคลื่อนย้ายแรงงานแต่อย่างใด

• ชาวลาว

การข้ามแดนกลับประเทศลาวของแรงงานชาวลาวก่อนเดือนพฤษภาคม 2564 มีการข้ามแดนกลับวันละประมาณ 30-40 คน แต่เมื่อสถานการณ์โควิดในไทยรุนแรงขึ้นทำให้มีเตียงไม่เพียงพอ มาตรการการล็อกดาวน์ในไทยก็ทำให้แรงงานชาวลาวหางานทำยากขึ้น ไม่มีงานและรายได้ บางส่วนใบอนุญาตทำงานก็หมดอายุไปแล้ว จึงมีการเรียกร้องให้สถานทูตลาวดูแลอำนวยความสะดวกในการกลับประเทศ

ในกลางเดือนกรกฎาคม มีรายงานว่านับตั้งแต่มีโควิดจนถึงวันที่ 9 กรกฎาคม 2564 มีแรงงานชาวลาวกลับประเทศลาวไปแล้ว 246,757 คน และระหว่างเดือนมกราคม - กรกฎาคม 2564 มีแรงงานลาวกลับแล้ว 150,000 คน ในช่วงที่มีการปิดแคมป์ก่อสร้าง ก็ทำให้แรงงานชาวลาวกลับประเทศไป กว่า 2,000 คน และเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2564 พบว่าแรงงานชาวลาวทยอยกลับประเทศลาวผ่านด่านช่องเม็ก-วังเต่า วันละ 300-400 คน

การเดินทางของแรงงานลาวจากไทยกลับไปลาวนั้นมีส่วนทำให้ลาวพบผู้ติดเชื้อพุ่งสูงขึ้นราวๆ 90- 100 คนต่อวัน จากที่ลาวแทบไม่พบผู้ติดเชื้อเลย โดยในวันที่ 1-15 กรกฎาคม 2564 ในจำนวนคนลาวที่กลับไป 1,157 คน พบว่ามีผู้ติดเชื้อ 198 คน

การข้ามพรมแดนของชาวลาวและกัมพูชา

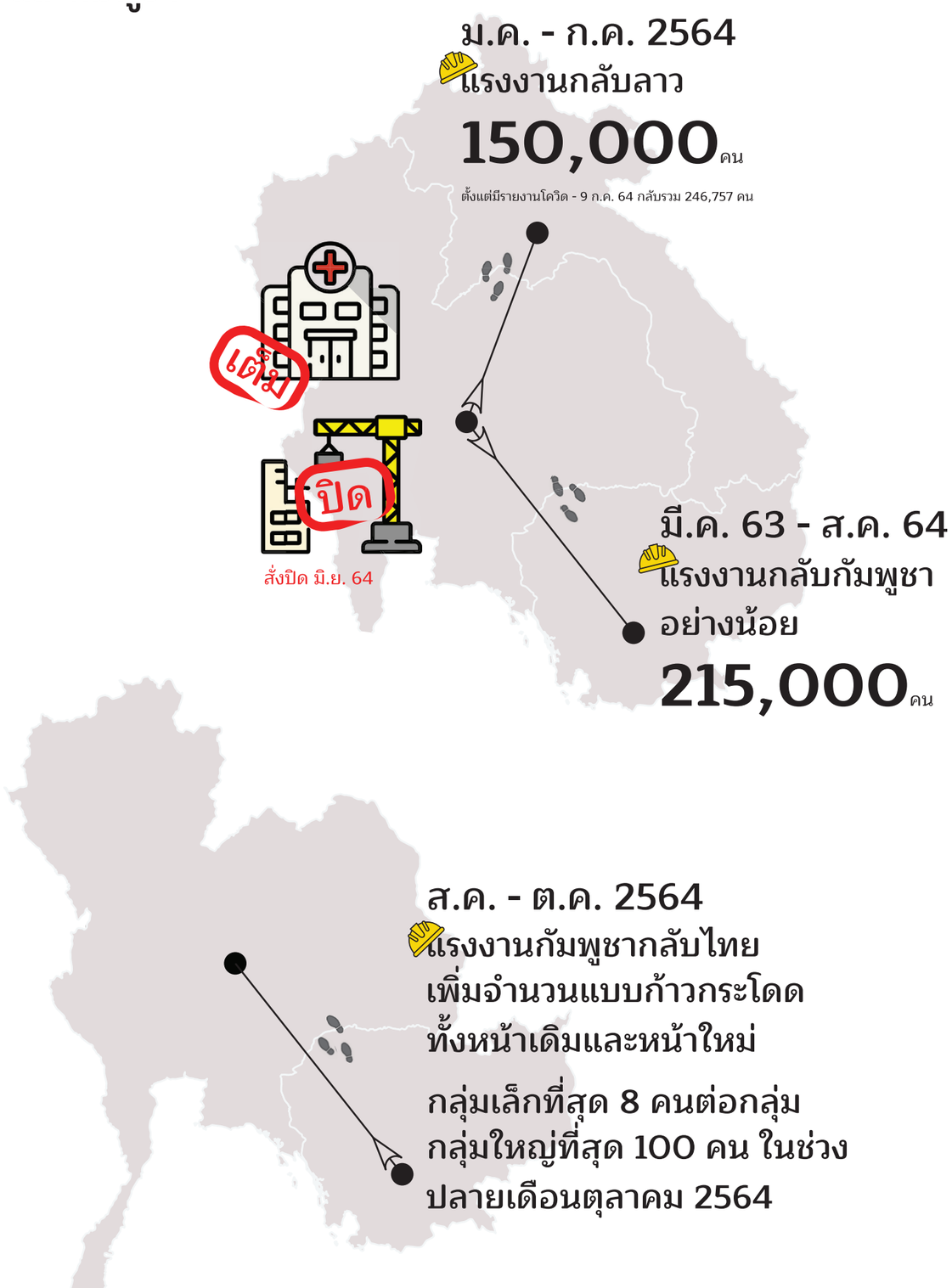

• ชาวไทย

การลักลอบข้ามแดนไม่ได้จำกัดแค่คนต่างชาติ แต่จากนโยบายการปิดชายแดนและนโยบายการกักตัวเมื่อเดินทางเข้าประเทศก็ทำให้มีคนไทยลักลอบข้ามแดน ทั้งการเดินทางเข้ามาไทยหลังจากที่ธุรกิจบันเทิงบริเวณชายแดนในประเทศเพื่อนบ้านปิดตัวลงจากโควิด หรือการลักลอบเดินทางออกจากประเทศไทยไปชายแดนประเทศเพื่อนบ้านเพื่อทำงานการพนันออนไลน์

คนไทยลักลอบกลับเข้าไทย

กรณีที่พบมากที่สุดคือคนไทยที่เดินทางกลับมาจากท่าขี้เหล็ก และเมียวดีประเทศเมียนมา ซึ่งส่วนมากเป็นผู้หญิงที่ทำงานอยู่ตามบ่อนและสถานบันเทิงบริเวณชายแดน คนกลุ่มนี้ต้องการกลับไทยเนื่องจากการระบาดของโควิดในเมียนมาที่ร้ายแรง ทางการเมียนมาสั่งปิดสถานที่เสี่ยง[8] และมีเคอร์ฟิวตอนกลางคืน

ในช่วงกลางเดือนกรกฎาคม 2564 แรงงานหญิงไทยที่ทำงานในท่าขี้เหล็กได้รวมกลุ่มประมาณ 50 คน เพื่อขอกลับเข้าไทย โดยมี 7 คน ที่ถูกดำเนินคดีและเสียค่าปรับกำลังรอส่งตัวกลับจาก ตม.เชียงตุง ส่วนที่เหลือรอขั้นตอนจากทางการท้องถิ่นเมียนมา อย่างไรก็ดีกลุ่มคนเหล่านี้ยินดีเสียค่าปรับ มีการประสานจากฝั่งไทยให้กลุ่มนี้พยายามเข้าสู่ระบบ และประสานกับทางการเมียนมาให้ทำข้อตกลงกัน

มีอีกสถิติหนึ่งคือ มีคนไทยในเมียนมารวมประมาณ 90 คน แจ้งผ่านหน่วยงานต่างๆว่าต้องการกลับไทย โดยในจำนวนนี้ มี 20 คนที่แจ้งกับสถานทูตไทยกรุงย่างกุ้ง และ 71 คน มาจากที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเมียนมารวมรายชื่อคนไทยที่ต้องการกลับผ่านช่องทางต่างๆ ระหว่างวันที่ 2-16 กรกฎาคม 2564 แต่ไม่ใช่ทุกกลุ่มที่พร้อมจะรอกลับเข้าไทยตามระบบ ในวันที่ 26 กรกฎาคม พบว่ามีหญิงไทยประมาณ 10 คน ที่ทำงานที่บ่อนคาสิโนที่เมียวดี ลักลอบเข้ามาทางพรมแดนแม่สอด

นอกจากนี้ยังมีการลักลอบข้ามแดนของคนไทยเพื่อไปเล่นการพนันที่ฝั่งเมียวดีประเทศเมียนมา และช่วงกลางดึกก็จะนั่งเรือข้ามฝั่งกลับไทย โดยในช่วงเดือนมกราคม- ต้นเดือนพฤษภาคม 2564 มีการจับกุมคนไทยที่ข้ามฝั่งแล้วกลับไทยมา 250 คน

8 หลังจากที่สถานบันเทิงเหล่านี้เคยเป็นคลัสเตอร์การระบาดในระลอกสอง และเปิดทำการเมื่อเมษายน 2564

คนไทยข้ามแดนไปประเทศเพื่อนบ้าน

ในช่วงเดือนสิงหาคม 2564 เป็นต้นมา พบการลักลอบข้ามแดนของไทยไปทำงานในคาสิโนและบ่อนออนไลน์ในประเทศกัมพูชาอยู่หลายครั้ง โดยมักจะข้ามแดนกันที่ตำบลโคกสูง อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว และทุกกรณีนั้นบริษัทเว็บพนันออนไลน์เป็นผู้ดำเนินการและออกค่าใช้จ่ายในการนำพาคนไทยกลุ่มนี้ข้ามแดน

อย่างไรก็ดีเมื่อคนไทยกลุ่มนี้ถูกทางการไทยจับกุมได้ ก็จะได้รับข้อกล่าวหา "ร่วมกันมั่วสุมในลักษณะที่เสี่ยงต่อการแพร่เชื้อโรคตามข้อกำหนดในมาตรา 9 ฉบับที่ 1 ข้อ 5 แห่ง พรก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548” เพราะไม่มีกฎหมายห้ามคนไทยเดินทางออกนอกประเทศ

กรณีที่พบระหว่างเดือนสิงหาคม – ตุลาคม 2564 มีรายละเอียดเชิงสถิติดังต่อไปนี้

- จำนวนคนต่อกลุ่ม หากเป็นกลุ่มเล็กอยู่ระหว่าง 2-9 คน และกลุ่มใหญ่มีตั้งแต่ 18 คน 26 คน และ 31 คน โดยหากมองในภาพรวมแล้วสัดส่วนระหว่างหญิงและชายไม่ได้ต่างกันมากนัก

- ปลายทางคือไปทำงานในบ่อนคาสิโนหรือเป็นแอดมินให้กับเว็บพนันออนไลน์ที่ปอยเปต หรือที่พนมเปญ

- คนไทยที่ข้ามแดนไป มาจากหลายจังหวัดหลายภูมิภาคทั่วประเทศไทย

การข้ามพรมแดนของชาวไทย

ข้ามจากเมียนมากลับเข้าไทย

ทางการเมียนมาสั่งปิดบ่อนและสถานบันเทิงที่ทำงานของชาวไทย

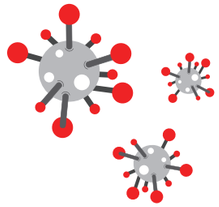

สถานการณ์โควิดที่รุนแรงขึ้น

ทางการเมียนมาประกาศเคอร์ฟิวช่วงเวลากลางคืน

*กรกฎาคม 2564

ข้ามจากไทยไปกัมพูชา

คนไทยลักลอบข้ามแดนไปทำงานในคาสิโนและบ่อนออนไลน์ที่กัมพูชา โดยบ่อนเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการข้ามแดน

*สิงหาคม 2564

7 การทำงานของประเทศต้นทาง

• ประเทศเมียนมา

การออกเอกสาร

สำหรับแรงงานชาวเมียนมานั้น รัฐประหารในเมียนมาส่งผลต่อการทำงานของระบบราชการและสถานทูตเมียนมาประจำประเทศไทย ชาวเมียนมาไม่สามารถเข้าถึงบริการการออกเอกสารรับรอง หรือพาสปอร์ตใหม่ที่สถานทูตได้อย่างเป็นปกติ นอกจากนี้สถานการณ์โควิดในไทยทำให้การเดินทางของแรงงานข้ามชาติถูกจำกัด จึงไม่สามารถเดินทางมาทำเอกสารที่สถานทูตในกรุงเทพฯได้ อย่างไรก็ดีจากการสัมภาษณ์ MAP Foundation ก็พบว่าในช่วงโควิดการออกหนังสือเดินทางชั่วคราวก็หยุดชะงักไป และการออกเอกสารรับรองบุคคล (Certificate of Identity : CI) ก็ยังทำไม่ได้ เพราะต้องอาศัยทางการเมียนมาเข้ามาจัดทำให้ ซึ่งหนังสือเดินทางชั่วคราวหรือเอกสารรับรองที่มีปัญหาหรือหมดอายุก็จะทำให้วีซ่าหมดอายุไปด้วย ถึงแม้นโยบายไทยจะผ่อนผันให้ แต่เวลาเจ้าหน้าที่รัฐมาตรวจสอบเอกสารก็ไม่ได้สนใจนโยบายการผ่อนผันแต่อย่างใด

ในเดือนกรกฎาคม 2564 ทางการเมียนมามีแผนนโยบายที่จะออกเอกสาร CI ให้กับคนเมียนมาที่มีเอกสาร CI แล้ว แต่เอกสารดังกล่าวทยอยหมดอายุ โดยจะตั้งศูนย์บริการจำนวน 5 แห่ง ในพื้นที่ จ.สมุทรสาคร จ.สมุทรปราการ จ.ระนอง จ.ชลบุรี และ จ.เชียงใหม่ ทั้งนี้การเปิดดำเนินการของศูนย์บริการดังกล่าวเลื่อนกำหนดการออกไป

การส่งคนเมียนมากลับประเทศ

เดิมทางการไทยได้เจรจาให้เมียนมายอมรับแรงงานเมียนมากลับประเทศ ซึ่งทางการเมียนมาให้เงื่อนไขว่ารับกลับวันละไม่เกิน 200 คน และเข้าได้แค่วันเว้นวันเท่านั้น แต่ในช่วงวันที่ 22 พฤษภาคม 64 ทางตรวจคนเข้าเมืองของ จ.เมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ปฏิเสธรับแรงงานชาวเมียนมากลับเข้าประเทศ จึงมีแรงงานชาวเมียนมาติดค้างอยู่ที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง อ.แม่สอด จ.ตาก จำนวนกว่า 600 คน

แต่ในระหว่างเดือนกรกฎาคม พบว่าฝ่ายความมั่นคงไทยได้มีการเจรจากับทางการเมียนมาอีกครั้ง จึงเริ่มมีการผลักดันแรงงานเมียนมากลับประเทศวันละ 200 คน ในเดือนสิงหาคม 2564 และส่งกลับวันเว้นวันตามเงื่อนไขเดิม ซึ่งทางการเมียนมาเริ่มรับคนกลับในวันที่ 1 สิงหาคม จำนวน 202 คน (ชาย 116 หญิง 86) 3 สิงหาคม 206 คน (ชาย 128 หญิง 78) 5 สิงหาคม 204 คน (ชาย 126 หญิง 78) และ 9 สิงหาคม 202 คน และจนถึงวันที่ 17 สิงหาคม ตรงด่านดังกล่าวมีชาวเมียนมาข้ามกลับไปอย่างน้อย 1,800 คน ซึ่งในรายงานกล่าวว่าต้นทุนในการเดินทางมีมากถึง 8,000 บาท

สถานทูตเมียนมาประจำประเทศไทยจัดเที่ยวบินพิเศษ Rescue flight โดยแต่เดิมสถานทูตเมียนมาจัดเที่ยวบินทุกวันอาทิตย์ แต่ตั้งแต่วันที่ 10 ตุลาคม 2564 เป็นต้นมาทางการเมียนมาได้เพิ่มเที่ยวบินเป็นสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ทุกวันพุธและวันอาทิตย์
ทั้งนี้ ในช่วงเดือนกันยายน 2564 ถึง 20 ตุลาคม 2564 มีเที่ยวบินที่ส่งคนกลับประเทศเมียนมาดังต่อไปนี้

เที่ยวบินพิเศษครั้งที่	วันที่	จำนวนคนเมียนมา
37	8 กันยายน 2564	138
38	15 กันยายน 2564	107
39	22 กันยายน 2564	148
40	29 กันยายน 2564	124
41	6 ตุลาคม 2564	109
42	10 ตุลาคม 2564	130
43	13 ตุลาคม 2564	120
44	17 ตุลาคม 2564	85
45	20 ตุลาคม 2564	118

อย่างไรก็ดี ชาวเมียนมาพบปัญหาในการติดต่อกับสถานทูต และมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของค่าใช้จ่าย

การหารือกับทางไทย

วันที่ 24 มิถุนายน Mr. Thu Rein Linn ทูตแรงงานเมียนมาเข้าพบอธิบดีกรมการจัดหางานเพื่อหารือข้อราชการเกี่ยวกับการตั้งศูนย์ออกเอกสารรับรองบุคคล (CI) ในประเทศไทย และหารือเกี่ยวกับปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

วันที่ 5 กรกฎาคม มีการประชุมระดับวิชาการไทย-เมียนมาในรูปแบบการประชุมทางไกล เกี่ยวกับการบริหารจัดการแรงงานเมียนมาในประเทศไทย ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด นำโดยอธิบดีกรมการจัดหางานไทย และ Mr.Maung Maung Than อธิบดีกรมแรงงานเมียนมา

ในวันที่ 14 ตุลาคม อธิบดีกรมการจัดหางานของไทยประชุมร่วมกับอธิบดีกรมแรงงาน กระทรวงแรงงานของเมียนมา พร้อมด้วยทูตแรงงานเมียนมาประจำประเทศไทย โดยที่ประชุมหารือ 2 เรื่องหลัก

1. ประเด็นการจัดตั้งศูนย์ออกเอกสารรับรองบุคคล (CI) ของทางการเมียนมา ซึ่งจะมีจำนวน 5 แห่ง ในสมุทรสาคร, สมุทรปราการ, ชลบุรี, เชียงใหม่ และระนอง ซึ่งคาดว่าจะเปิดในเดือนพฤศจิกายน
2. ประเด็นเรื่องการนำแรงงานเมียนมาเข้ามาทำงานตาม MoU ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโควิด

• ประเทศลาว

รัฐบาลสปป.ลาว มีข้อเรียกร้องและการดำเนินนโยบายที่ค่อนข้างเป็นในทางบวกต่อแรงงานลาว เริ่มจากการที่ประธานาธิบดีได้เรียกร้องให้รัฐบาลไทยให้ความช่วยเหลือแรงงานลาว ผ่านทางนายชวนหลีกภัย ประธานรัฐสภาของไทย โดยข้อเรียกร้องที่สำคัญที่สุดคือการอำนวยความสะดวกให้ชาวลาวสามารถกลับประเทศได้

ต่อมาในเดือนตุลาคม 2564 สถานทูต สปป.ลาวประจำประเทศไทยร่วมกับกรุงเทพมหานครและโครงการจิตอาสารักษาโควิด-19 เพื่อมิตรภาพลาว-ไทย ได้เชิญชวนให้พลเมืองลาวในกรุงเทพฯ ลงทะเบียนรับวัคซีนในช่วงเดือนตุลาคม 2564 โดยทางสถานทูตพร้อมอำนวยความสะดวกในการออกเอกสารรับรองความเป็นพลเมืองลาวในกรณีที่หนังสือเดินทางหรือบัตรสีชมพูหาย

• ประเทศกัมพูชา

รัฐบาลกัมพูชามีท่าทีต่อแรงงานกัมพูชาในไทยในหลายครั้ง ดังนี้

- ในช่วงการระบาดโควิดระลอกที่ 2 ในไทย วันที่ 23 ธันวาคม 2563 กระทรวงแรงงานของกัมพูชาระงับการส่งแรงงานเข้าเมืองไทยเป็นการชั่วคราว และเรียกร้องให้บริษัทจัดหางาน นายจ้างและเจ้าหน้าที่ไทยให้ความช่วยเหลือแก่แรงงานกัมพูชาในไทย

- การหารือระหว่างทางการกัมพูชาและทางการไทยมักมีประเด็นเรื่องความเป็นอยู่ของแรงงานกัมพูชาในไทย เช่น ในการหารือในวันที่ 20 สิงหาคม 2564 ระหว่างกระทรวงแรงงานไทยและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวของกัมพูชา ซึ่งเป็นผู้ช่วยส่วนตัวของนายกรัฐมนตรี ฮุน เซน หรือ การหารือในวันที่ 27 กันยายน 2564 ระหว่างอัครราชทูตที่ปรึกษาราชอาณาจักรกัมพูชาประจำประเทศไทย และ ทูตแรงงานกัมพูชา และผู้อำนวยการกองเอเชียตะวันออก 2 กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศของไทย

- ทางการกัมพูชาต้องการนำวัคซีนเข้ามาฉีดให้แรงงานกัมพูชาในตลาดโรงเกลือ จ.สระแก้ว โดยตั้งแต่วันที่ 5 สิงหาคม 2564 ทางการกัมพูชาได้ทำหนังสือมายังทางการไทย เพื่อขอนำวัคซีนจำนวน 12,000 โดสเข้ามาฉีดให้ชาวกัมพูชา และมีการเจรจาเพิ่มเติมในวันที่ 13 สิงหาคม 2564 แต่ทางการไทยปฏิเสธและกล่าวว่าให้แรงงานกัมพูชาเดินทางกลับไปฉีดที่ประเทศกัมพูชาเท่านั้น

- แม้แต่นักการเมืองฝ่ายค้านของกัมพูชา (มูร สุขหัว) ก็มีการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของทางการไทยต่อแรงงานข้ามชาติ ในกรณีที่กรมการจัดหางานมีประกาศยกเลิกการตรวจโควิดในแรงงานข้ามชาติ เมื่อเดือนกรกฎาคม 2564

▶ รายการอ้างอิง

เว็บไซต์ของหน่วยงานรัฐ

- **Open Data ของรัฐบาลไทย "รายงาน COVID-19 ประจำวัน ข้อมูลประจำประเทศไทย"** เข้าถึงและดาวน์โหลดได้ที่ https://data.go.th/dataset/covid-19-daily
- **รายงานสถานการณ์โควิดประจำวันของรัฐบาลไทย** เข้าถึงได้ที่ https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/29299?
- https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/37/iid/44756
- https://www.doe.go.th/prd/main/news/param/site/1/cat/7/sub/0/pull/detail/view/detail/object_id/50603
- https://www.mol.go.th/news/ไทย-กัมพูชา-กระชับความร่วมมือจ้างแรงงานถูกกฎหมาย-ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาคการผลิตส่งออก

เอกสารราชการ

- หนังสือแจ้งเวียนกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ขอรับค่าใช้จ่ายในการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการกรณีการตรวจคัดกรองเพื่อยืนยันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ลงวันที่ 23 เมษายน 2564
- หนังสือแจ้งเวียนกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลของชาวต่างชาติที่ไม่มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาล กรณีเข้ารับการรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid -19) ประเภทผู้ป่วยใน (IPD) สำหรับหน่วยบริการนอกกระทรวงสาธารณสุข ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2564
- หนังสือแจ้งเวียนกระทรวงสาธารณสุข ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2564 เรื่อง การขอรับค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาแบบ Home Isolation และการแยกกักในชุมชน Community Isolation สำหรับผู้ไร้สิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาลโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)
- สรุปผลการประชุมคณะอนุกรรมการด้านการรักษาฯ ครั้งที่ 19/2564 กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
- บันทึกข้อความ กรมการจัดหางาน สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ที่ รง ๐๓๑๖.๔/ว๘๑๘๑
- ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง ขอความร่วมมือห้ามเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวเข้าไปหรือออกจากพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
- ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง การอนุญาตให้คนต่างด้าวทำงานในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ สำหรับคนต่างด้าวสัญชาติกัมพูชา ลาว และเมียนมา ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2564 ลงวันที่ 29 ตุลาคม 2564
- มติที่ประชุม คณะกรรมการบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด19) ครั้งที่ 15/2564 วันที่ 27 กันยายน 2564
- แผนการรองรับการเปิดประเทศ และการระบาดโควิด 19 ปี 2565 (ที่ประชุม ศบค. 14 กันยายน 2564)
- (ร่าง) การจัดสรรวัคซีนจำนวน 25 ล้านโดส แยกตามกลุ่มเป้าหมาย เดือนพฤศจิกายน 2564 ข้อมูล ณ วันที่ 14 ตุลาคม 2564
- โทรสารในราชการกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0230/ว6673 ลว. 24 พ.ย. 64 แจ้ง กทม. และ จังหวัด ผลประชุม ศปก.ศบค. ช่วงวันที่ 1-10 พฤศจิกายน 64
- จดหมายที่ ชม ๐๐๒๘.๒/๓๙๗๖ เรื่อง การสำรวจความต้องการรับวัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของแรงงานต่างด้าว/ชาวต่างชาติ (ทุกกลุ่ม) ลงวันที่ 6 กรกฎาคม 2564
- คำสั่งคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดเชียงใหม่ที่ 251/2564
- คำสั่งจังหวัดนนทบุรีที่ ๓๘๗๔๒๕๖๓ ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2563
- คำสั่งจังหวัดตาก ที่ ๒๒๓๑/๒๕๖๔ เรื่อง มาตรการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๗๑๙ (covid-๑๙) จังหวัดตาก ในสถานประกอบกิจการที่จัดให้เป็นสถานที่แยกกักผู้ติดเชื้อไว้ในโรงงาน
- คำสั่งจังหวัดตาก ที่ ๒๒๔๓/๒๕๖๔ เรื่อง มาตรการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๗๑๙ (covid-๑๙) จังหวัดตาก ให้สถานประกอบการที่จัดให้เป็นสถานที่แยกกักผู้ติดเชื้อไว้ในสถานประกอบการและปิดสถานที่เป็นการชั่วคราว
- คำสั่งจังหวัดตาก ที่ ๒๒๖๗/๒๕๖๔ เรื่อง มาตรการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๗๑๙ (covid-๑๙) จังหวัดตาก เฉพาะในพื้นที่อำเภอแม่สอด เพิ่มเติม
- คำสั่งจังหวัดตาก ที่ ๒๒๙๓/๒๕๖๔ เรื่อง มาตรการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (covid-๑๙) จังหวัดตาก การเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวและบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนในพื้นที่อำเภอพบพระ อำเภอแม่ระมาด และอำเภอท่าสองยาง
- คำสั่งจังหวัดตาก ที่ ๒๒๙๔/๒๕๖๔ เรื่อง มาตรการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๗๑๙ (covid-๑๙) จังหวัดตาก ปิดพื้นที่และสถานที่เป็นการชั่วคราว และให้สถานประกอบการเป็นสถานที่แยกกักผู้ติดเชื้อ
- คำสั่งจังหวัดตาก ที่ ๒๕๑๘/๒๕๖๔ เรื่อง มาตรการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๗๑๙ (covid-๑๙) จังหวัดตาก ปิดสถานที่เป็นการชั่วคราว และให้สถานประกอบการเป็นสถานที่แยกกักผู้ติดเชื้อไว้ในโรงงาน
- คำสั่งจังหวัดตาก ที่ ๒๕๑๙/๒๕๖๔ เรื่อง มาตรการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๗๑๙ (covid-๑๙) จังหวัดตาก ให้สถานประกอบการเป็นสถานที่กักตัวและเป็นสถานที่แยกกักผู้ติดเชื้อ
- คำสั่งจังหวัดตากที่ ๒๕๘๒/๒๕๖๔
- คำสั่งจังหวัดภูเก็ตที่ ๔๒๐๔/๒๕๖๔ เรื่องมาตรการควบคุมการเดินทางและเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต
- คำสั่งจังหวัดภูเก็ตที่ ๕๕๑๙/๒๕๖๔ เรื่อง มาตรการควบคุมท่าเทียบเรือประมง เรือประมง แรงงานในเรือประมงในเขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ลงวันที่ 16 กันยายน 2564
- คำสั่งจังหวัดภูเก็ตที่ ๕๘๙๗/๒๕๖๔ เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมมาตรการควบคุมการเดินทางและเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ลงวันที่ 28 กันยายน 2564
- คำสั่งจังหวัดชุมพรที่ ๒๒๔๗/๒๕๖๔ ด้านแรงงานต่างด้าว
- คำสั่งจังหวัดสมุทรสาครที่ ๘๙๖/๒๕๖๔ เรื่องห้ามเคลื่อนย้ายแรงงานต่างด้าว เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (ฉบับที่ ๕๓) ลงวันที่ 8 เมษายน 2564
- คำสั่งจังหวัดสมุทรสาครที่ ๒๐๑๓/๒๕๖๔ เรื่อง ให้โรงงานหรือสถานประกอบการ จัดตั้งโรงพยาบาลสนาม (Factory Accommodation Isolation: FAI)

ข่าวสถานการณ์ต่าง ๆ

กรุงเทพธุรกิจ

- https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/955202
- https://www.bangkokbiznews.com/news/962600

ข่าวสด

- https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_6704124
- https://www.khaosod.co.th/politics/news_6428417

ไทยรัฐ

- https://www.thairath.co.th/news/crime/2141380
- https://www.thairath.co.th/business/economics/2142547
- https://www.thairath.co.th/business/economics/2111247
- https://www.thairath.co.th/business/economics/1965650
- https://www.thairath.co.th/news/local/2144966

บางกอกโพสต์

- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2163795/phukets-covid-cases-rising-especially-among-migrant-workers
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2169067/migrants-to-be-allowed-back-to-work
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2170411/workers-infected-kanchanaburi-factory-closed

ประชาชาติ

- https://www.prachachat.net/csr-hr/news-713409
- https://www.prachachat.net/csr-hr/news-764064
- https://www.prachachat.net/csr-hr/news-799229
- https://www.prachachat.net/economy/news-719373
- https://www.prachachat.net/economy/news-771255

มติชน

- https://www.matichon.co.th/foreign/news_2893085
- https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_3010060
- https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_2934359
- https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_2806574
- https://www.matichon.co.th/region/news_2880528
- https://www.youtube.com/watch?v=NRtSEESOwY0

สยามรัฐ

- https://siamrath.co.th/n/205636
- https://siamrath.co.th/n/261571
- https://siamrath.co.th/n/293708

อื่นๆ

- https://ch3plus.com/news/program/223729
- https://www.mmtimes.com/news/myanmar-govt-urged-ask-thailand-allow-entry-60000-workers.html
- https://www.naewna.com/likesara/540306
- https://news.ch7.com/detail/514475
- https://prachatai.com/journal/2021/07/93975
- https://www.rfa.org/english/news/laos/return-07132021175729.html
- http://www.sakhononline.com/news/2017/?p=22802
- https://www.thebangkokinsight.com/news/politics-general/covid-19/708241/
- https://www.thaipost.net/main/detail/116729 https://vientianetimes.org.la/freeContent/FreeContent_Laoask_160.php?fbclid=IwAR2X5xtoC10T-tI4cElQ95_fZiIqCpCNRjBCAT4ezRP-_m71spdwAH-G%E2%80%A6

ข่าวกรณีการข้ามแดนของชาวเมียนมา

ไทยรัฐ

- https://www.thairath.co.th/news/crime/2109517
- https://www.thairath.co.th/news/crime/2131466
- https://www.thairath.co.th/news/local/central/1895437
- https://www.thairath.co.th/news/local/central/2215307
- https://www.thairath.co.th/news/local/central/2226825
- https://www.thairath.co.th/news/local/north/2197998
- https://www.thairath.co.th/news/local/north/2238580
- https://www.thairath.co.th/news/local/south/2129250

บางกอกโพสต์

- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2144279/illegal-migrants-thai-helpers-caught-in-tak
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2144859/illegal-border-crossers-thai-guides-arrested
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2148043/15-myanmar-border-crossers-caught-in-tak
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2182219/illegal-border-crossers-caught-in-sai-yok
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2182255/officials-quarantined-after-detained-illegal-migrants-found-infected
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2184751/more-illegal-myanmar-border-crossers-arrested
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2186555
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2187571/11-more-myanmar-border-crossers-caught
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2188915/job-seekers-arrested-for-illegal-entry
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2195547/myanmar-job-seekers-arrested-for-illegal-entry
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2207007/110-illegal-border-crossers-from-myanmar-caught-in-one-day
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2210827/three-dead-migrants-dumped-in-plantation-after-accident

ผู้จัดการ

- https://mgronline.com/south/detail/9640000054519
- https://mgronline.com/south/detail/9640000095292
- https://mgronline.com/local/detail/9640000095411
- https://mgronline.com/local/detail/9640000098004
- https://mgronline.com/local/detail/9640000098995

มติชน

- https://www.matichon.co.th/region/news_2737171
- https://www.matichon.co.th/region/news_2885969
- https://www.matichon.co.th/region/news_2935727
- https://www.matichon.co.th/region/news_3020259

อื่นๆ

- https://3-dprinting.xyz/archives/20748
- https://aec-tv-online2.com/?p=712973
- https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/942068
- https://www.bbc.com/thai/thailand-59189506?
- https://www.bugaboo.tv/news/582364
- https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1812893/
- https://www.dailynews.co.th/news/159039/
- https://www.naewna.com/local/594027
- https://news.ch7.com/detail/510939
- https://www.one31.net/news/detail/47495
- https://www.thaipost.net/main/detail/109845
- https://today.line.me/th/v2/article/reD57k?utm_source=lineshare
- https://siamrath.co.th/n/269366 https://siamrath.co.th/n/269503

ข่าวกรณีการข้ามแดนของชาวกัมพูชา

- https://www.77kaoded.com/news/thanapat/2165842
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2148731/over-2-000-cambodian-workers-leave-thailand
- https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2191335/thai-duo-held-for-smuggling-cambodian-workers
- https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_6572812
- https://www.matichon.co.th/region/news_2894653
- https://mgronline.com/local/detail/9640000103191
- https://mgronline.com/onlinesection/detail/9640000068321
- https://www.msn.com/th-th/news/national/รวบ-17-แรงงานเขมรลอบข้ามแดน-อ้างหนีตาย-หวังทำงานชลบุรี-สมุทรปราการ/ar-AAPAl7J
- https://www.naewna.com/local/595513
- https://www.nationtv.tv/news/378837758
- https://www.phnompenhpost.com/national-post-depth/journey-job-starved-thailand-or-brave-financial-pinch-home-migrant-workers-face
- https://prachatai.com/journal/2021/09/94796
- https://www.scmp.com/week-asia/people/article/3143729/cambodian-workers-flee-thailands-coronavirus-surge-exodus?
- https://www.thestar.com.my/aseanplus/aseanplus-news/2021/08/15/cambodia-thai-border-reopened-for-returning-workers-and-many-are-found-with-covid-19

ข่าวกรณีการข้ามแดนของชาวไทย

- https://www.77kaoded.com/news/thanapat/2181344
- https://www.banmuang.co.th/news/region/252155
- https://www.matichon.co.th/region/news_2935153
- https://www.naewna.com/local/602485
- https://www.nationthailand.com/news/40003773
- https://news.ch7.com/detail/510607
- https://news.thaipbs.or.th/content/307580
- https://www.thaich8.com/news_detail/99458
- https://www.thaich8.com/news_detail/100281
- https://www.thaich8.com/news_detail/101967
- https://www.thairath.co.th/news/crime/2088973

เพจเฟซบุ๊ก

- https://www.facebook.com/kowin.zaw.7370013/posts/1194893380988488
- https://www.facebook.com/Myanmar-Embassy-Bangkok-100627225082545/
- https://www.facebook.com/myanmar.labour.office.thai/posts/1186049471893320
- https://www.facebook.com/myanmarlivethailand/posts/6431224790221029
- https://www.facebook.com/515427841947524/photos/a.516615628495412/1997031080453852/

เครดิตภาพประกอบ

- เพจ ศูนย์ข้อมูล COVID-19
- เพจ Myanmar Labour Attache Office
- Flaticon.com: Slidicon, Freepik, Smashicons, deemakdaksina, monkik, surang, Creative Stall Premium, Eucalyp, Konkapp
- VEMaps
- Free Vector Maps.com
- borntoDev

▶ **ออกแบบรูปเล่ม**
ภัทรมน สุขประเสริฐ

▶ **อินโฟกราฟิก**
ฐพล ตรงจิตตเกษม
ภัทรมน สุขประเสริฐ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณองค์กร MAP Foundation, Help Without Frontiers และแรงงานชาวกัมพูชาที่ไม่เปิดเผยชื่อท่านหนึ่ง ที่กรุณาให้ผู้เขียนได้สัมภาษณ์

สุดท้าย งานนี้จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากขาดการสนับสนุนทุกๆด้านจากบุคคลทั้ง 3 ท่านนี้ ได้แก่ คุณอดิศร เกิดมงคล, คุณโรยทราย วงศ์สุบรรณ และ คุณคอรีเยาะ มานุแช ผู้เขียนขอขอบพระคุณพี่ๆ ทั้ง 3 คน จากใจอีกครั้ง